

BOTANIKEREN EMIL ROSTRUP I SKÅRUP (1858–83)

Frederik Georg Emil Rostrup fødtes 28. januar 1831 på hovedgården Stensgård i Stokkemarke sogn (Lolland).¹ Faderen Georg Jesper Rostrup (f. 1773, d. 1865) var af gammel lollandsk slægt: kammerråd 1847, godsinspektør på Juellinge (nu Halsted Kloster) 1797–1850, derefter forpagter af Stensgård til sin død. Emil Rostrup havde seks ældre søskende, af hvilke den ældste broder tog juridisk embedseksamen og afløste faderen som godsforvalter på Juellinge; næstældste broder blev praktiserende læge i Stubbekøbing, en tredje broder cand. theol. og forpagter af Stensgård efter faderen.²

Emil Rostrup fik ingen egentlig skoleundervisning, men blev hjemme undervist i de gængse skolefag – dog ikke naturhistorie, til trods for, at netop naturen interesserede drengen mere end noget andet. Men tidligt og silde strejfede han videnom i Lollands frodige landskab og erhvervede sig i naturens store skole et førstehånds kendskab til planternes og dyrenes liv. At han var den fødte iagttager, derom vidner dels den ”dagbog”, som han fra 13 års-alderen førte over alle fund af plantearter, og dels cirka 100 bevarede fugletegninger (akvareller), der vidner om drengens skarpe blik for det væsentlige og karakteristiske, hans sikre kunstneriske sans.³ Også sidenhen tegnede Rostrup selv et rigt billedstof til sine botaniske værker.

Faderen syntes blind for sønnens forskertrang. Efter konfirmationen sørgede han for, at drengen blev ansat som skriver på Juellinge godskontor (1847–49). Men han brugte al fritiden til at fortsætte de naturhistoriske studier og lærte sprog. Endelig blev sognepræsten Joh. Wegener opmærksom på drengens rige evner; han og grev Frijs fik udvirket, at han kom til at læse til præliminæreksamen. I april 1850 rejste han til København og tog denne eksamen samme år.

De følgende syv år fulgte han undervisningen i naturlære og matematik ved Polyteknisk Lærestalt og samtidig forelæsninger på universitetet: J. F. Schouws, F. M. Liebmanns og A. S. Ørsteds botaniske, Japetus Steenstrup's zoologiske og J. G. Forchhammers mineralogiske. Rostrup skal siden have udtalt, at det var Liebmann, som først vakte hans livslange interesse for kryptogamerne (de blomsterløse planter). Januar 1857 tog han partiel eksamen i anvendt naturvidenskab – kemi, fysik og matematik, men *ikke* botanik og zoologi – ved lærestalten.

Sammen med venner og studiefæller havde Rostrup dannet den naturhistoriske klub ”Cellen”. 1854–58 var han desuden formand for den nystiftede Botanisk Forening.⁴ I eksamensåret blev han (19.3.) forlovet med sin kusine på mødrene side Maren Betsy (Betty)

Caroline Nielsen, datter af fhv. kolonibestyrelser på Grønland O. V. Kielsen, Nakskov.

Efter eksamen ernærede Rostrup sig ved manuduktion. De lange ferier blev tilbragt derhjemme på Lolland, hvor han flittigt fortsatte optegnelserne af den lokale flora og fauna.⁵ Somrene 1857 og 1858 tilbragte han med udgravninger i Gallemosen ved Stensgård. Han fandt her en mængde frugter og blade af lind, enkelte egeblade, bregner samt talrige frugter af hornnød (*Trapa natans*). Det sidstnævnte fund vakte stor opsigt og resulterede i Rostrups første trykte arbejde.⁶ Klimaet måtte i forhistorisk tid have været varmere, idet hornnød nu kun er almindelig i sydeuropæiske moser.

Barnefødt på landet og som forsker af den levende natur måtte Rostrup på flere måder være utilfreds med opholdet i hovedstaden.

Han søgte derfor en stilling i provinsen, og det traf sig så heldigt, at seminarierne netop havde brug for lærere, der kunne undervise i naturlære og naturhistorie. Undervisningen i disse fag ved seminarierne havde længe trængt til en revision. Reglementet fra 1818 sigtede mest mod rent praktiske formål, nemlig at give de vordende lærere et kendskab til land- og havebrug. Naturhistorisk uddannede lærere fandtes næppe ved noget seminarium, og kun få – eller ingen – steder var man på egen hånd gået så vidt som i Skårup, hvor undervisningen 1856–57 omfattede:⁷

1. den botaniske del (plantesystemet, giftplanter, ukrudtsplanter);
2. den kemiske del (luftens, vandets, jordbundens og væksternes kemi);
3. den agronomiske del (mark- og have dyrkning, køkken-, frugt- og blomsterhaven).

Den første større ændring indtraf med loven af 15. februar 1857 og en ministeriel bekendtgørelse af 9. maj samme år. Herefter oprettedes der tre klasser og naturlære og naturhistorie blev obligatoriske fag med 4 timer ugentlig i de to første klasser.

Efter reformen måtte seminarierne altså se sig om efter lærere med en solid naturvidenskabelig uddannelse. De ledige stillinger blev opslået, og den 13. september 1858 modtog direktionen for Det kgl. Skolelærer-Seminarium i Skårup fra ministeriet for kirke- og undervisningsvæsenet otte ansøgninger. Den 20. s. m. havde direktionen truffet sit valg i en betænkning til ministeriet, og den 9. oktober modtog den dettes beskikkelse af cand. polyt. Emil Rostrup som lærer fra 1. oktober at regne, med en årlig gage af 500 rigsdaler fra seminariefondet, stigende hvert tredje år med 100 rd. til ikke over 1000 rd.⁸ *Det er gjort ham til Pligt nøie at varetage Alt hvad der af Seminariets Direction eller dets Forstander maatte blive ham paalagt.*⁹

Rostrup var 27 år gammel, da han kom til Skårup og begyndte undervisningen den 1. november 1858. *Kl. 8 imorges blev jeg*

*højtidelig installeret i mit Embede i alle Klasesernes og Lærernes Nærværelse, med en skøn Tale af Forstanderen, dels til Eleverne, dels til mig.*¹⁰ Økonomien må have været temmelig anstrengt, thi allerede i København ansøgte han om og fik bevilget tre måneders forskud på lønnen – 130 rd.¹¹ Nogle måneder i forvejen (1. marts) var cand. theol. P. J. Friis blevet ansat som seminarielærer i dansk, litteraturhistorie, historie og geografi. Rostrup havde truffet Friis i hovedstaden, og i Skårup blev de straks uadskillelige venner, som fulgtes overalt. De kom også begge til at virke ved seminariet en lang årrække – Rostrup til 1883 og Friis helt til 1897. Kandidat Friis var den mest særprægede blandt lærerne – en noget distræt, undersætsig mand med markerede træk og lidt krumme ben under en meget kraftig krop. Han led af en talefejl, som tit ufrivilligt gav anledning til morskab i timerne. Men hans faglige viden var enorm. Rostrup skildrer ham 1858 som *en meget munter og overgiven herre*, men allerede året efter var han i Skårup blevet klar over, at Friis var *i allerhøjeste Grad hypokondrisk og lider overmaade meget deraf*.¹²

Datidens Skårup havde ikke meget tilfælles med nutidens moderne stationsby. En snes gårde og små stråtekte bindingsværkshus lå hyggeligt gemt mellem buske, træer og humlehaver, flere var næsten dækket af slyngplanter, enkelte af vinranker. Og ud af den tæt sammentrængte landsby hævede den smukke og anselige kirke sig med det gamle ”kloster” ved muren. Byen bar præg af ærværdig ælde og af velstand.¹³ Den 4. april 1859 skriver Rostrup til familien, at der netop er ankommet tre storke. Hver dag kørte to diligencer mellem Svendborg og Nyborg. Postbesørgelsen stillede store krav til folks tålmodighed. Af et brev til kammerjunkeren Hannibal Sehested fremgår det, at en pakke var 5 (fem) dage om at nå fra Broholm til Skårup. Karen Post fortæller, at hendes bedstemoder Karen Hansdatter hentede seminariets post i Svendborg og tog fødevarer

Seminariet i Skårup, 1953.

© <http://fynhistorie.dk>

med retur, da der dengang ikke var nogen købmand i Skårup.

Seminariets forstander (fra 1851), professor, dr. theol. J. C. Schurmann, tillige Skårups sognepræst i 40 år, kunne næppe have fået en bedre lærer end Rostrup. Den førnævnte reform betød ganske vist, at seminaristerne fra nu af fik en undervisning, der skulle ligge på et højere plan end realskolens. Men deres udbytte var naturligvis også et spørgsmål om lærernes evne til at formidle stoffet på en fængslende måde. I så henseende kom Rostrups ansættelse til at betyde, at Skårup seminarium rykkede op i første række; takket være hans energi, store indsigt og pædagogiske evner blev naturhistorien det fag, der interesserede eleverne mest.

Rostrup fik til opgave at lægge de nye fag til rette for undervisningen. Og det viste sig hurtigt, at han forstod at gøre det på en måde, der i høj grad vakte elevernes interesse. Flere af dem fortsatte også efter Skårup-tiden med at drive floristiske studier. Rostrup underviste 4–5 timer daglig i alle klasserne og havde fagene naturhistorie, naturlære (fysik, kemi), matematik, geometrisk tegning og frihåndstegning. Undervisningen foregik, i det mindste til at begynde med, temmelig frit og væsentligt

uden bøger. Det gennemsnitlige antal elever i årene 1853–78 var 68, der demitterede gennemsnitligt 21 årligt.

Den 17. november 1858 skriver Rostrup til botanikeren Johan Lange:

Her i Skaarup, hvor jeg netop i Dag har været 14 Dage, er jeg i alle Henseender overmaade vel tilfreds; saavel Forstanderen, Pastor Schurmann, som de øvrige Lærere ere alle særdeles flinke og vakre Mænd, ligesom der i Omegnen hersker stor Gjæstfrihed og Selskabelighed, som jeg i den korte Tid allerede har nydt meget godt af. Jeg underviser i Gjennemsnit 4 Timer daglig, men de temmelig forskelligartede Fag lægger ret megen Beslag paa min øvrige Tid, til egen Forberedelse, saa at jeg idetmindste for det første, ikke faaer saa megen Otium, som jeg havde gjort Regning paa. – Jeg har endnu ikke set meget af Omegnen, hvortil Aarstiden jo heller ikke egner sig; det eneste, jeg har bemærket, er, at her er en Mængde Pile i Omegnen, og at *Salix cuspidata* [glanspil] ogsaa i denne Egn er meget hyppig.

Der skulle dog ikke gå lang tid, før Rostrup begyndte at nære betænkeligheder ved at være havnet i en lille landsby på Sydfyn. Året efter (26. oktober 1859) hedder det i et brev til Johan Lange:

Jeg befinder mig stadig vel ved at være herovre; det eneste, jeg savner, er videnskabelige Hjælpemidler og navnlig Omgangen med andre Naturvidenskabens Dyrkere. VauPELL [dr. phil., botaniklærer i København] besøgte mig for nogen Tid siden paa en Gjenrejse, ellers har jeg ikke talt med nogen Botaniker, siden jeg forlod Kjøbenhavn.

Og af et langt brev til Lange 25. januar 1863:

Jeg lever naturligvis herovre meget isoleret fra andre Botanikere og overhovedet fra Folk

af naturhistorisk Interesse; den eneste, jeg jævnlig hører fra, er [P.] Heiberg [cand. mag. i naturhistorie], som er saa god at fremskaffe mig Bøger til mit Svampestudium. Da mit Embede kun er lille, og jeg i et Par Aar har været givt og har en aars gammel Datter, har jeg kun vanskeligt Raad til at gjøre Kjøbenhavnstur, skjønt jeg jo ofte kunne have Lyst dertil, dels for at tale med Venner og Bekjendter, dels for Bibliotekers og Samlingers Skjyld. Iøvrigt er jeg meget vel tilfreds med min Virksomhed ved Seminariet, saavel som med øvrige Forhold herovre.

Knap et aar senere (9. oktober):

Jeg haaber til Foraaret at kunne gjøre en lille Rejse til Kjøbenhavn, som jeg af forskellige Grunde ofte længes efter. Herovre er man jo afskaaret fra saamange videnskabelige Hjælpemidler, som en saadan Rejse dog, om end kun i ringe Grad, kunde raade lidt Bod paa.

I begyndelsen af juli 1859 førte Rostrup sit første hold elever op til mundtlig eksamen, og han beretter herom i et brev til sin forlovede (9. juli):

Vi begynder hver Morgen Kl. 8, efter først at have drukket Kaffe inde hos Professorens; derpaa examinerede vi til Kl. 12, spiste Frokost ”in corpore” [samlet], examinerede derpaa atter fra Kl. 1 til 5, spiste til Middag og havde derpaa atter enten Sang eller Gymnastik fra Kl. 7 til henad 9; til Slutning samledes vi hos Schurmann og drak The og begav os derpaa: hver til sit. Her har været en Mængde Fremmede i denne Tid fra alle Kanter af Landet for at censurere, endel rigtignok ogsaa kun for at leve godt. Der var ... Biskoppen, en Snes Provster og Præster fra alle Kanter, Doctorer og Herremænd (f.ex. Grev Moltke-Glorup og Sehested) o.s.v. Hver Middag fik vi 5 a 6 Retter Mad og 4 Slags Vine, saa det har været en rigtig

fortravlet Tid i Præstegarden. Men Professorens faar jo ogsaa 200 Rd. for at beværte os de tre Dage, dog kan Pengene ikke slaa til.

Et nyt hold elever rykkede ind på seminariet, og

Dagen efter Optagelsesexamen fandt det store Optagelsesgilde Sted i Caroline-Amalielund ved Svendborg. Alle de nyankomne, de saakaldte "Fuxe", maatte betale Festen og her underkaste sig en særlig "Examen", som begyndte om Morgenen tidlig. Lærerne inviteres til Middag kl. 4 [16], men først afholdt de ældre Elever en Prøve af alle "Fuxene", og om Eftermiddagen uddeltes saa meget højtideligt deres "testimonia" [beviser] paa et helt Ark Papir, forsynet med Karakter, Dommernes Underskrift, Segl o.a. Narrestreger. Dette testimonium var nødvendig for at blive optaget i "Seminaristernes Samfund", og hvem der ikke bestod heri, maa leve som "en Ugle blandt en Flok Krager"; dog ændrer det sig naturligvis snart. "Fagene", som de blev examineret i, var Drikning, Tobaksrygning, Bukning, Opførsel o.s.v. – ialt en halv Snes. Examen i Drikning foregik paa den Maade, at der foran Kandidaten blev stillet 3 Glas Punch: et mindre, et større og en stor Pokal. Karakteren bestemtes af, om vedkommende valgte et mindre, et større eller alle tre – eller alle 3 to Gange. Mange af de ulykkelige unge Subjekter, som forhen hverken havde drukken eller røget Tobak, vare jo helt daarlige, og nogle vilde gjerne have betalt 5 Rd. for at slippe denne Dag og blive hjemme, men der hjælper ingen "Kjæremoer". Forresten er det Hele efter min Mening en tydsk Uskik, som ikke burde taales. Flere af de nye Elever vare, efter hvad jeg senere har hørt, bleven behandlede højt uforsvarligt.¹⁴

Da Rostrup kom til Skårup, logerede han først hos madam Holm i et stråtækt hus vest for kirken, medens Friis havde indrettet en såre beskedent lejlighed i et kvistværelse på

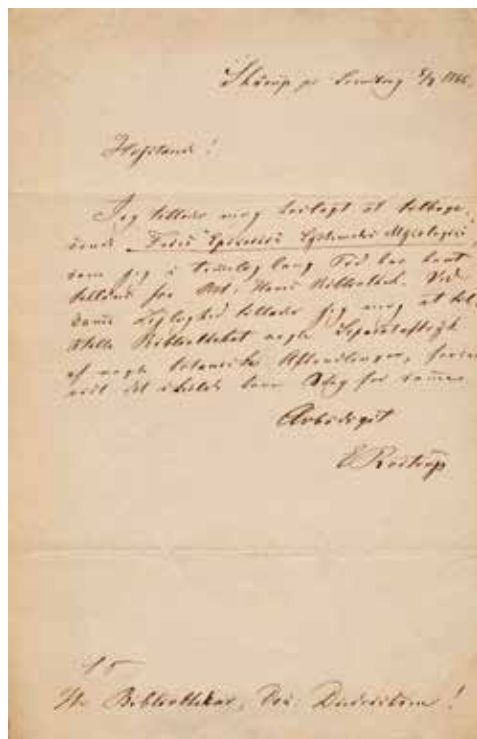
seminariet. Ganske vist var de begge ungarle, men kunne dog ikke finde sig tilrette med så snævre pladsforhold, og den 20. april 1859 sendte de ministeriet for kirke- og undervisningsvæsen et andragende om at få *opført en passende Bolig for 2 Lærere med Familie, mod at de faaer en vis aarlig Leie i forhold til den anvendte Byggesum*. Ministeriet indhentede tilbud på opførelsen, der kalkuleredes til 5,000 rigsdalere, og indstillede til rigsdagen, at den gav den fornødne bevilling – *saafremt de [Rostrup og Friis] maatte være villige til, foruden at svare 4 ½ % af Bygningssummen, tillige at overtage Bygningens Vedligeholdelse og Erlæggelse af de Skatter og Afgifter, der maatte blive dem paalagte ... ialt 133 rd. årligt for hver*.¹⁵ En bygningsingeniør Schrøder kom til Skårup for at tage lokaliteterne i øjesyn og finde det bedst egnede sted. Der blev udpeget en byggeplads i seminariets have, hvorved udgiften til jordkøb bortfaldt.

Det trak imidlertid i langdrag med projektet, og de to lærere blev mere og mere utålmodige. Omkring nytår 1860 kom "bondevennerne" til magten, og dette parti var ikke byggeplanerne gunstigt stemt. Navnlig forstander Høgsbro i Rødding ivrede ved finanslovsforslagets anden behandling stærkt imod nye bevillinger til seminarierne, idet han mente, at nogle af dem burde nedlægges. Det endte da også med, at denne del af forslaget blev forkastet – og Rostrups og Friis' byggeplaner gik i vasken. Kort efter blev ministeriet atter udskiftet, og kultusminister Monrad ville utvivlsomt have ført sagen igennem, om der ikke i mellemtiden havde åbnet sig en uventet mulighed for de to lærere for at komme til at bo mere standsmæssigt. Seminarierne kom for øvrigt igen i farezonen efter den tabte krig 1864, da rigsdagen ved finanslovens 2. behandling foreslog, at de nedlagdes. *Men ved tredie Behandling bleve dog Pengene atter voterede, saa at Seminarierne indtil videre kunne faae Lov at leve*.¹⁶

Den nævnte uventede chance meldte sig, da lærer A. Krarup Vilstrup, som tillige var hjælpepræst, søgte og fik et præstekald i Ålborg fra 1. august 1860. Vilstrup boede i et efter datidens forhold stort hus i Skårup nordlige udkant. Husets ejer, proprietær Mayntz, Ny Klingstrup, havde ladet det bygge med den plan for øje, at det senere kunne deles i to lejligheder. Vilstrup var meget velhavende (han havde efter sigende 80.000 rd. på rente!) og kunne derfor tillade sig en så stor og dyr embedsbolig. Friis og Rostrup var ikke sene til at få talt med Mayntz, som lod huset dele i to lejligheder og reparere. Rostrup flyttede derpå den 20. november; Friis havde da allerede boet der et par uger sammen med sin søster. Samtidig med de nye beboere fik huset et navn – prof. Schurmann døbte det ”Bakkehuset”.¹⁷ Herfra havde man et vidt udsyn til det frodige Sydbyn, til Storebælt og Langeland – i kikkert kunne man tælle vinduerne i Tranekær slot. Og fjernt i horisonten skimtedes det Lolland, hvor Rostrups barndomshjem lå. I stuen med adgang til den smukke have lå hans arbejds-værelse. Her skrev han manuskriptet til *Den danske Flora*, her stod det mikroskop, som åbnede svampenes lilleputverden for hans forskerblik – den verden, hvori han mere end nogen anden havde hjemme.

Nu kunne Rostrup omsider blive forenet med sin elskede. Den 26. marts 1861 (i påsken) stod brylluppet i Nakskov. Hun blev ham en trofast støtte under de ret trange kår i Skårup og fødte her deres to børn: Augusta (”Asta”) Dorthea 1862 og Ove Georg Frederik 1864.

Fjorten år senere opgav også Friis sin ungarlestand. I den anledning lod de to lejere for egen regning Bakkehuset nytække foråret 1875, ligesom der blev sat en kvist på Friis’ førstesal. *Men under en stærk Regnskyl, mens Taget en Nat var halvvejs af, fik vi spoleret næsten alle vore værelser ... hele Forskallingen af den ene Væg af Sovekammeret styrtede ned og begravede Sengen og Ruiner af Tøj og Servanter under sig.*¹⁸

För sitt skrivande lånade böcker och skrifter från olika personer. Ett av hans brev till botanisten Didrik Ferdinand Didrichsen i Köpenhamn om återlämnande av lånad botanisk litteratur, bl.a. Elias Fries Epicrisis Systematis Mycologica (1836-38). Original: Uppsala universitetets bibliotek.

Reparationen kostede Rostrup flere hundrede kroner – mange penge dengang og ikke mindst for en lærer.

Så ofte undervisning, studier og korrespondance tillod det, færdedes Rostrup til fods i hele Skårup sogn – 4970 tdr. land, deraf 380 tdr. skov – og gjorde afstikkere langt uden for dette. Hvor nøje han efterhånden kendte egnens plantevækst, fremgår bl.a. af hans *Flora Skaarupiana*, et kladdehæfte med stift papbind, der rummer en fortegnelse over de 731 arter blomsterplanter, vilde og forvildede, som han fandt i tidsrummet 1859-83. Bagest

i hæftet kunne han endda tilføje: *Naar man medregner et Bælte om Skaarup Sogn, saaledes at Bæltet blev ½ kvadratmil eller af samme Areal som Skaarup, blev Antallet af Blomsterplanter forøget med:* [der nævnes 19 arter].

Flora Skaarupiana tæller f.eks. 29 *Carex*-arter (star), 13 *Salix* (pil), 14 *Veronica* (ærenpris) og 12 *Trifolium* (kløver). Af sjældne eller usædvanlige fund kan nævnes:

Opiumsvalmuer i mængde i grusgrav på Skårupmark.

Hestehov, tordenskræppe (*Petasites officinalis*) – talrig langs præstegårdshaven; nogle eksemplarer med blade 3,5 m i omkreds.

Nøkkerose i seminariehavens dam med næsten blegrøde blomster.

Bulmeurt ved ”klosteret” i Skårup.

Vrietorn (*Rhamnus cathartica*) ved Vejstrup å, eksemplarer har i fodhøjde et stammeomfang af 45 cm.

Gul kløver (*Trifolium procumbens*), et eksemplar ved Skårup med 275 ”hoveder”.

Hundegræs-tuer med indtil 182 strå.

Gulaks (*Anthoxanthum odoratum*) med op til 274 strå.

Ørnebregne 11,66 fod høj (ca. 4 m).

Hvis notaterne ikke skyldtes en så nøgtern og samvittighedsfuld forsker som Rostrup, ville mange botanikere sikkert ryste tvivlende på hovedet ved at læse de angivne størrelsesmål. Eller havde Sydfyn dengang en mere ”tropisk” vegetation? – To nu almindelige arter var derimod sjældne: Dunet vejbred (*Plantago media*) kendte Rostrup kun fra seminariehavens græsplæner (her groede også, indslæbt med frøet, Bleg Frytle (*Luzula nemorosa*) og Sude-tisk Rapgræs (*Poa sudetica*); Sort natskygge, i dag et besværligt havekrudd, står anført som *sjælden, kun Klosteret i Skaarup*. Rostrup nævner ikke kæmpe-bjørnekloen (*Heracleum Mantegazzianum*), som på et senere tidspunkt må være begyndt at erobre byens ledige

gropladser. Blæresmeden (*Silene cucubalus*), nu almindelig på diger og marker, har Rostrup noteret som *sjælden, på dige ved Bakkehuset*. I dets have fandt han, indslæbt med plænegræsfrøet, Smuk kløver (*Trifolium elegans*), og i Vejstrup Aaskov en massevis forekomst af en næsten steril bastard mellem hvid og gul anemone (*svovlgul anemone*) og en ditto mellem eng- og febernellikeroed. Begge blev plantet ud bag Bakkehuset, hvor der allerede groede mange andre sjældne vækster. I dag ligner haven enhver anden have; en masse ”ukrudt” blev fjernet, da forstander Søndergård, Landbrugsskolen, overtog stedet – en stor gammel rødtjørn er vel det sidste levende minde om den navnkundige botanikers virke i Skårup.

Smuk kløver eller Alsikekløver (Trifolium hybridum, tidigare T. elegans (L), ur Johann Georg Sturm, Deutschlands Flora in Abbildungen, 1796.

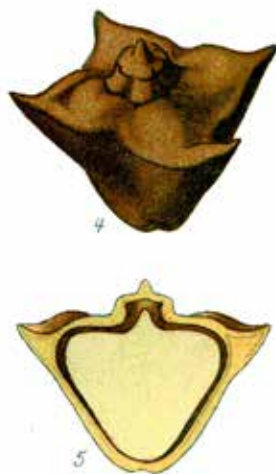
Samme skæbne har ramt hans botaniske anlæg tilvenstre for seminariet. Da Rostrup kom hertil, fandtes der allerede flere sjældne træer i seminariet (der fra først af skal være anlagt af Chr. VIII som "ministerhave"). I slutningen af april 1859 begyndte han fritidsarbejdet med at danne det botaniske studiekvarter, idet han fra ekskursioner i omegnen medbragte planter eller frø af vilde blomster. Den første uge plantede og såede han 60 arter. Eller han hentede langvejsfra og til fods aflæggere og frø af sjældne vækster, bl.a. fra Hvidkilde park. Fem år senere talte anlægget i alt 191 arter – vilde planter (bl.a. seks orkidéer), stauder, lægeplanter o.s.v. – et absolut repræsentativt udsnit af den danske flora. En *Fortegnelse over Skaarup Seminariums fysiske og naturhistoriske Samlinger* sept. 1864 (Kbh. 1864, 24 s.) viser, at der i parken ved seminariet fandtes 102 arter buske og træer – således:

- 4 arter nåletræer i grupper
- en lang buegang med hassel
- espalier af vinranke og abrikos
- 6 pilearter i grupper og hegn
- flere grupper rød- og hvidæl
- 3 plataner
- talrige snebær, violet- og hvidblomstrende syren
- 6 arter gedeblad
- alm. hyld plus 3 varieteter med monstrøse blade
- 1 hængeask
- 7 arter Ribes
- 1 gulblomstrende hestekastanie
- 5 spiræa-arter
- 4 amerikanske hvidtjørnarter
- 4 arter guldregn

Seminariets herbarium rummede cirka 600 mest indenlandske arter; i sprit bl.a. hornnødder fra Rostrups udgravninger af Gallemosen på Lolland.

Det botaniske anlæg måtte vige pladsen, da rektorboligen blev opført. Siden er der et par gange gjort forsøg på at lave et nyt (af lærerne Krogsgaard og Kristensen), men de har været kortvarige;¹⁹ dog husker murermester Simonsen, at der fandtes navneskilte ved nogle planter derinde, da han kom til byen i 1902. En botanisk have nævnes så sent som 1940; den blev brugt til avl af – kartofler og kål: *I Øieblikket er man ved at anlægge en ny botanisk Have nede ved Dammen*, skriver en elev,²⁰ men også denne plan må være opgivet. Og nu turde ethvert spor af fordums floradrykkelse ved seminariet være forsvundet; næppe en urt, en busk eller et træ er tilbage af alt det, Rostrup såede og plantede. Sic transit!

Da Rostrup søgte stillingen i Skårup, var det næppe tanken, at opholdet der skulle være andet end midlertidigt. Men det gik med ham som med de indplantede vækster: han groede selv fast i den lille hyggelige landsby med den

*Hornnød eller sjönöt (Trapa natans), ur
Otto Wilhelm Thomé, 1885, Flora von
Deutschland, Österreich und der Schweiz.
Gera-Untermhaus.*

frodige natur. Herfra rejste han, så ofte tiden tillod det, omkring på Fyn og i det øvrige land. På sine mange traveture i omegnen fulgtes han gerne med Friis, hvis hypokondri dog undertiden kunne stille ham på svære prøver.

Man var ikke bange for at bruge benene dengang. En fodtur Skårup-Svendborg og retur (12 km) var noget ganske dagligdags, f.eks. når et brev skulle afleveres til posthuset. Rostrup kom engang for sent til diligencen i Nyborg og spadserede til Skårup (28 km), endda i øsende regnvejr – alligevel følte han sig ved hjemkomsten ikke det mindste træt! En anden gang var Rostrup og Friis vandret til marked i Kværndrup. Undervejs tilbage over Svendborg blev de sultne og søgte simpelthen ind i det første det bedste hus i byen. Her var imidlertid ingen hjemme. Så fortsatte de til næste hus i gaden, som viste sig at være beboet af en agent (grosserer) Baagøe, hvor de straks blev budt inden for til middag og havde det hyggeligt et par timer.

Den slags forekommer helt utænkeligt i dag. Men vi må huske, at landet dengang var meget tyndere bebygget; man kendte ikke telefon, radio, TV, knap nok en avis – kort sagt nutidens familieisolerende faktorer. Uden synderlig kontakt med omverdenen udnyttede man enhver lejlighed til at søge sammen og udveksle nyheder. De mange visitter og fester i hine tider var reaktionen mod ensomheden. En længere rejse kunne, i det mindste om vinteren, let stille store krav til pengepung og helbred. Da Rostrup i januar 1861 skulle fra Nakskov til Skårup, varede turen en hel uge og kostede ham 30 rigsdalere (en tjenestepiges årsløn).²¹

For 100 års siden sad seminariets lærere ikke alene hjemme ret mange aftener. Fra nær og fjern kom der invitationer, og man kan roligt sige, at hvad selskabeligt samkvem med egnens større gårde angår, fører nutidens seminarielærere til sammenligning en ren skyggetilværelse.

Simonsen, Musiklæreren, er paa Farten hver Aften; han holder Hest og rider hele Landet rundt; han har nu spist Gaasesteg hver Aften fra Dagen før Mortensaften og desuden kommer han ofte ud til Middag paa alskens Herregaarde. Næste Dag har han da travlt med at fortælle os om alle de Dyrerygge, Østers, Hummere og Ryper, som han har konsumeret ...²²

Ja, man spiste godt og tit i de dage. Om en anden kollega fortæller Rostrup, at han *lever i sand Gaasefryd i denne Tid; han fortalte i Afies, at han i forrige Uge havde spist 8 Gange Gaasesteg! ... i een Uge.*

Også Rostrups omgangskreds var meget stor. Han selv, børnene eller hele familien kom ofte på besøg, til baller, høstgilde o.s.v. hos godsejer Jørgensen på Tiselholt, proprietær Møllers Vejstrupgård, på Gl. og Ny Klingstrup, Bøgeskovgård, Lundegård ved Stenstrup, Glorup (hvor fætter Lymann var skovrider), Gudbjerg præstegård, Magård, Hoffmangave. Datteren Asta deltog 1878 i rapshøsten på Magård; 30–40 mennesker var i virksomhed, og høsten sluttete med et vældigt ”rapsgilde”.

Men få steder kom Rostrup vel med større glæde end på Broholm, hvor den gamle hædersmand kammerherre Sehested²³ hjalp ham med arkæologiske studier. Sønnen Hannibal Sehested kendte Rostrup fra studieårene i hovedstaden, og en stor brevveksling mellem dem viser, at de meget ofte besøgte hinanden og bevarede et nært venskab livet igennem.

Om sit første besøg på Broholm (marts 1859) skriver Rostrup til Betty Kielsen bl.a.: *Hele Gaarden var fuld af Kareter ved vor Ankomst, og vi vare vist henved 40 tilbords ... hele Omegnens "noblesse" var samlet: Baroner, Kammerherrer, Etatsraader, Justitsraader o.s.v., o.s.v. Vi fik 6 à 7 Retter Mad og endnu flere Sorter Vin – alt naturligtvis udsøgt.*

Hannibal Sehested havde Brændeskov og Tangegård i fæste, før han ca. 1870 overtog

driften af Broholm. De to steder kom Rostrup meget, og Friis fulgte gerne med; omvendt holdt kammerjunkeren ekvipage tit uden for Bakkehuset; han medbragte da som regel et eller andet, som han ville have Rostrup til at undersøge. Efter deltagelsen i en jagt på Broholm i november 1873 skriver Rostrup: *Jagtudbyttet var ikke ringe, nemlig 9 Dyr, 5 Ræve og 2 Harer, men der var ogsaa 6 Baroner, en Excellence, en Greve, en Kammerherre og 5 Sehested'er tilstede!*

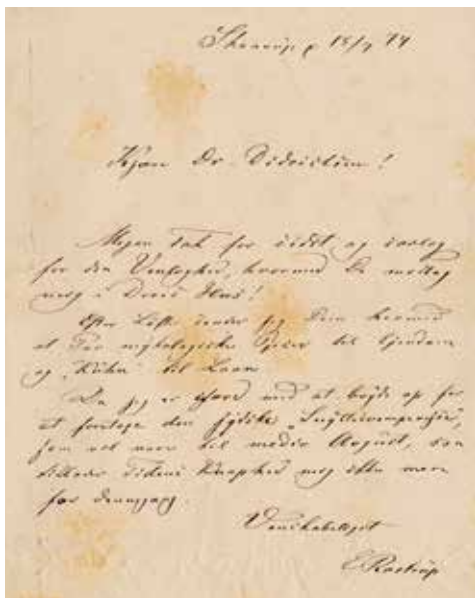
Rostrups eneste passion – foruden svampene – var kortspil. Han spillede whist og l'hombre og vandt næsten altid (men havde alligevel held i kærlighed). Efter at have boet knapt et halvt år i Skårup, skriver han til Nakskov, at nu har han deltaget i selskaber med kortspil 30 gange eller cirka hver tredie aften. På Broholm samledes herrerne også om l'hombre bordet; som undskyldning for ikke

at kunne efterkomme en invitation en bestemt aften anfører Rostrup, at *der gives jo noget, som hedder L'hombreklub, og skjønt temmelig "svampegal" har jeg dog endnu ikke givet Afkald paa alle andre Nydelser i Livet.*

Intet vil være mig kjærere, hedder det i et brev 26. juni 1877 til Hannibal Sehested,

end at tilbringe Løverdagen i Deres Selskab i den herlige Skovnatur i "Brændeskov", som ikke alene giver Brænde, men ogsaa smukke Træer, kjølig Skygge, Fuglesang, prægtig Skovbund og – sjeldne Svampe, som jeg vil haabe ere af mere videnskabelig Interesse end af ødelæggende Natur for Deres fremtidige nærmeste Omgivelser.

I samme brev fortæller Rostrup, at han sammen med Bakkehusets øvrige beboere indviede en lille eksamensferie med at sejle i en jolle til Tranekær. Og et andet eksempel på Rostrups brevstil:

Ännu ett brev till botanisten Didrik Ferdinand Didrichsen i Köpenhamn, bl.a. rörande parasitsvampar och svampsjukdomar. Original: Uppsala universitetets bibliotek.

... endnu i Dag [8.aug. 1881] afrejser jeg paa Sygebesøg til Viborg; Patienten hedder Pinus montana [bjergfyr], Sygdommens Diagnose endnu ikke stillet. Jeg haaber imidlertid at gjøre mig saa betids færdig i Hedeplantningen, at vi ville sees paa "Bakken" paa Fredag, maaske drikke Vand hos Kirsten Piil og høre, hvad den tusindaarige Eg har at sige – lutter Hypotheser!

Men Rostrup var ikke blot plantelæge, men også matematiker, og på et spørgsmål fra Hannibal Sehested, hvordan datoen for påsken fastsættes, sender han et længere brev (10. febr. 1876) med bl.a. en lang formel til beregningen af påskedag helt frem til år 2099 og slutter med at forklare, hvorfor 29. februar kaldes "skud-dag" uden at være det.

Et morsomt brev fortjener at blive gengivet in extenso:

Skaarup, den 26. December 80

Højvelbaarne Herr Kammerherre Sehested!

Det var min Plan, idag personlig at have bragt Kammerherren min hjerteligste Tak for det prægtige Barometer, der netop ankom til mig som en højst kjærkommen Gave paa Juleaften; men Omstændigheder, som man endnu ikke har fundet Midler til at gradere end mindre forudsige ved noget "Meter" – hvilket maa være Edison eller Bell forbeholdt at opfinde – nemlig sine Medmenneskers Villie og Planer, har hindret mig deri. Ja, jeg blev virkelig ligesaa glad som behagelig overrasket over den rigtig smukke Aneroide, der – som Forfattere og velvillige Anmeldere siger – har afhjulpen et dybt følt Savn i mit Værelse! Mange Tak!

Sidste Gang Kammerherren gjorde mig den Glæde at besøge mig, glemte jeg at bringe Dem Hilsener fra en vis Joh. Martorf, *Custos bei Schleswig-Holsteinischer Museum vaterländischer Aelterthümer in Kiel*, med hvem jeg har korresponderet i den senere Tid i Anledning af nogle Gravfund i Ditmarsken, og hvem jeg i Breve har kaldt Dr. phil. – hvad jeg plejer at titulere mig ellers ukjendte tyske Lærde – men som nu viser sig at være en "Fräulein", hvormod Postvæsenet i Kiel har underrettet mig, da det ikke vilde besøge mine Brevsager uden at jeg paa et mig tilsendt stort Dokument attesterede, at jeg med "Dr. phil." mente "Fräulein", og at Troværdigheden af min Attest atter bevidnedes af Postbesørgelserne i Svendborg og Korsør! De kejserlige-kongelige tyske Postembedsmænd er meget samvittighedsfulde!

Med bedste Ønsker om en glædelig Jul

Deres med Højagtelse særdeles forbundne

E. Rostrup.

Og mens vi er ved forlystelserne: i 1860 (og adskillige gange sidenhen) deltog Rostrup

med Schurmann og Friis i grundlovsfesten i Svendborg. Cirka 80 deltagere vandrede i procession fra byens torv ud til Christiansminde, hvor et festmåltid var arrangeret: *Flere i Dagens Anledning forfattede Sange blev sungne, talrige Taler holdte, talrige Skaaler tømte.*

Rostrup havde nok at bestille de første år i Skårup og sparede aldrig sig selv. På talrige ekskursioner og med undervisningen i den af ham anlagte botaniske have førte han eleverne langt videre end det strengt taget var påkrævet. Hvor fyldigt et stof, han formidlede, fremgår af *Rostrups Forelæsninger over Naturhistorie 1864–66* – fem oktavbind med 1224 sider tæt beskrevne af seminaristen Martin E. Matthiessen. Og så er botaniken endda ikke med, den fyldte rimeligvis andre fem bind.²⁴

Men da undervisningen først var kommet ind i faste rammer og fortsatte år ud og år ind i samme gænge, udfoldede hans stærke forskertrang sig på mangfoldige områder. Denne videnskabelige virksomhed var for ham så meget mere imponerende, som han jo i Skårup ingen adgang havde til landets store biblioteker og samlinger og savnede det nære samkvem med andre botanikere.

Mange lærere falder desværre for fristelsen til at opgive al selvstændig virksomhed, så snart embedet er sikret. Men Rostrups hørte til de få undtagelser fra reglen. I den sydfynske natur fandt han altid nok at iagttage, og der er ingen tvivl om, at de talrige ekskursioner og optegnelser fra Skårup-tiden siden fik en meget stor betydning for ham. I disse fem og tyve år blev grundlaget lagt for hans usædvanligt omfattende kendskab til dansk plantevækst.

Allerede i København havde han under Liebmanns forelæsninger på universitetet fattet særlig interesse for sporeplanterne. August–september 1860 var meget regnfulde efter en tør forsommer – med det resultat, at svampe myldrede frem allevegne. Det blev Rostrups første impuls til at studere denne vældige plantegruppe. Til Johan Lange skrev han 25.

jan. 1863: ... en væsentlig Grund til, at jeg i de senere År, trods talrige Exkursioner, kun har fundet forholdsvis lidet af phaneogame Planter [blomsterplanter] er den, at jeg, siden jeg kom til Fyn, hovedsagelig har givet mig af med Studiet af Svampe. Det blev dog først fra 1865, at han med mikroskopets hjælp fik et stadig grundigere kendskab til de blomsterløse væksters for det meste usynlige verden. Og efterhånden var det atter de parasitære (snyltende) svampe, der særligt interesserede og førte ham ind på studiet af plantesygdommene (plantepatologien).²⁵ Rostrup blev herhjemme den mand, der lagde grunden til planternes sygdomslære og først bragte de videnskabelige erkendelser ud til befolkningen. Hans navn og store viden gik snart ud over det ganske land. Landmænd, forstfolk, gartnere o.s.v. opdagede, at de hos ham altid fik præcise og velvillige svar på stillede spørgsmål om plantesygdomme, ukrudtsbekæmpelse, gødskning m.m. Fra hele Danmark fik Rostrup efterhånden tilsendt et meget stort materiale til undersøgelse. Eksempelvis kan nævnes, at da han oktober 1882 vendte hjem fra en Sverigesrejse, lå der i Bakkehuset 29 pakket med ”patienter”: sygdomsbefængte urter og grene. Og hele dette arbejde udførte han i sin fritid og uden mindste vederlag.

Som landmandssøn, opvokset på en stor gård og fortrolig med alt landbrugsarbejde, vækkedes tidligt hans interesse for kulturplanternes trivsel. Og da han kom til Skårup, gik han i gang med praktisk at udnytte sine i mellemtiden videnskabeligt underbyggede kundskaber. Det første resultat heraf var billedværket om de vigtigste fodergræsser (1865). Man kendte dengang kun få af de faktorer, som betinger kulturplanternes trivsel, men landbrugsbotaniken og -litteraturen var netop inde i en rivende udvikling. Og da de to lærere Chr. P. Jacobsen og J. L. Jensen i 1868 startede *Landmands-Blade*, fik de hurtigt knyttet Rostrup som fast medarbejder ved ugebladet. En lang række både grundige og letfattelige

artikler heri om snyltesvampe, ukrudtsplanter etc. gjorde ham kendt landet over. Andre blade søgte forbindelse med Rostrup, som i næsten hele Skårup-tiden var en myreflittig bidragyder til tidsskrifter for landbrug, havebrug og skovbrug ... og en aldrig forgæves adspurgt konsulent for landboforeninger, landøkonomiske institutioner og ministerierne.

”Foreningen til Kulturplanternes Forbedring” blev stiftet 1876 på initiativ af fynboen E. Møller-Holst og virkede i begyndelsen mest for frøavl. Den sendte botanikere, bl.a. Rostrup, til forskellige egne af landet for at studere frøavl, plantesygdomme og ukrudtsbekæmpelse – Rostrup arbejdede 1877–78 på Lolland.²⁶ I 1879 valgtes han til sekretær i foreningen og redaktør af dens tidsskrift *Om Landbrugets Kulturplanter* (1895 overtog han redaktionen af *Tidsskrift for Landbrugets Planteavl* og ledede dette til sin død). 1882 blev han medlem af tilsynsrådet for ”Dansk Frøkontrol”.

Samme år skriver han til N. E. Hofman (Bang):

Igaar [7. okt.] var jeg i Ringe for at holde Foredrag i en lille lokal fynsk Frøavlerforening af Husmænd og andre Smaafolk. Jeg tror nok, at mine Tilhørere bleve lidt forskrækkede over alle de Hensyn, der var at tage, og alle de Forbedringer, jeg stillede til en rationel Frøavl. Men det gaar jo ikke an, at de tage Sagen for let; de bør jo ikke paa letsindig Vis kaste sig over slige, for dem ukjendte og uvante Foretagender.

Rostrup var i det hele en søgt foredragsholder, der bedre end de fleste forstod at popularisere et vanskeligt stof. Vinteren 1860 holdt han – for at nævne de første – i Skaarup Læseforening tre foredrag om vejrliget, og i Gæstgivergaardens store sal i Svendborg for Industriforeningens medlemmer berettede han om *Lysforholdene i Atmosfæren*, om *Varmeforholdene paa Jordens*

Overflade og om *De adle Metaller*; sammesteds i september 1860 to foredrag om *Naturen i Danmark i den forhistoriske Tid*. Mod slutningen af Skåruptiden: Foredrag i Svendborg Amts landøkonomiske Selskab 16. marts 1877 om *De for Landmanden skadelige Ukrudsplanter*,²⁷ i 1881 *Om Oprindelsen af vore Kulturplanter og Midler til deres Forbedring*²⁸ og *Om de for Skovtræerne særlige Sygdomme*,²⁹ i Odense 17. okt. 1881 *Om Markplanternes Sygdomme*³⁰ under den af Fyens Stifts patriotiske Selskab afholdte produkt- og redskabsudstilling.

Det skete også, at forskellige offentlige instanser søgte råd hos seminarielæreren i Skårup. Svendborg byfoged bad ham i juli 1877 bestemme nogle vandplanter; en fisker var blevet arresteret, sigtet for at have fisket med forbudt bundslæbevad – byfogeden medsendte en pakke med planter, som sad i nettet, for at få opklaret, hvorvidt disse groede på havbunden. Samme år indtraf der i Svendborg en svampeforgiftning, og læge Angelo Petersen henvendte sig til Rostrup med et eksemplar af den nydte paddehat – det var den giftige panterfluesvamp (*Amanita pantherina*), som er almindelig i skove.³¹

Den 5. juni 1879 skrev Fåborg byråd til Rostrup, at det med interesse havde læst hans artikel (som svar på en forespørgsel) om dyrkning af tagrør i *Ugeskrift for Landmænd* og nu opfordrede ham til at undersøge betingelserne for en beplantning af ”Sundet” ved Fåborg med denne plante. Rostrup indvilligede, besøgte stedet i slutningen af juni 1879, studerede bundforholdene m.v. fra en robåd ledsaget af to byrådsmedlemmer og foreslog i en betænkning 5. juli en beplantning med ituskårne rodstokke – enten ved at hæfte sten eller stokke til disse eller regulær udplantning, efter at man først havde sænket vandstanden og delvis frilagt bunden. Udsæd af tagrørfrø i lerklumper kunne han ikke anbefale, da de let ville synke for langt til bunds i det løse mudder og spiredygtige

frø desuden næppe kunne opdrives i haven. De cirka 30 tdr. land af ”Sundet”, som kunne komme på tale, ville kræve 168 000 stk. rodstumper. Rostrup henleder byrådets opmærksomhed på en anden nyttig vildplante, Søkogleaks, der giver materialet til sivsko og sivmåtter, og slutter:

For ikke at ”sælge Skindet før Bjørnen er skudt”, skal jeg ikke her tillade mig at udmale det Udbytte af Rør, der mulig vil kunne hentes af et saadant Areal og Terrain som ”Sundet”, eller omtale de mange Anvendelser, der kan gøres af Tagrør, eller om det Pengeudbytte, et saadant Rørskær kan give.³²

Rostrup modtog 30 kroner som rejsegodtgørelse og honorar. Den 5. april 1883 sender byrådet i Fåborg ham en ny forespørgsel:

Da Faaborg Byraad, efter at have erhvervet fuldstændig Ejendomsret og Raadighed over den under Byens Markjorder beliggende Indsø ”Sundet” kaldet, indeholdende et Areal af 60 Tdr. Land, selvfølgelig maa bestræbe sig for at gøre samme frugtbringende, og man i den Henseende anser det af Dem i hosfølgende Erklæring af 5. Juli 1879 fremsatte Forslag meget hensigtsmæssigt og antageligt, tillader man sig herved at forespørge Dem, om De maatte være villig til at paatage Dem eller i al Fald at give Anvisning paa og føre Tilsyn med Sundets snarest mulige Tilplantning med Rør, foreløbigt som i Deres Erklæring foreslaaet paa et mindre Areal og i bekræftende Fald da paa hvilke Vilkaar.³³

De fire års betænkningstid, før byrådet endelig traf en positiv afgørelse, ændrede billedet: I sit svar 10. april beklager Rostrup, at han ikke mere ser sig i stand til at imødekomme opfordringen, *da al min Tid er saa fuldstændig optaget, og jeg desuden rimeligvis til Sommer skal gjøre*

Opbrud for at flytte til Kjøbenhavn. Planen blev dog gennemført, omend i mindre målestok; rørskaeret indbragte i 1909 femtenhundrede kroner.³⁴

Af brevvekslingen med Hannibal Sehested får man et godt indtryk af Rostrups ry som Mentor på plantepatologiens område. Den viser desuden, hvordan han opfattede sig selv som en plantelæge på lige fod med en dyrlæge. Hvor Sehested end rejste hen, samlede han sygdomsangrebne planter (især træer) og sendte prøver af dem til Rostrup – fra Bornholm og Brændeskov (hvor R. ofte botaniserede), Tangeskov, Additskov, Skjelmose. De fleste breve bærer præg af Rostrups lune. For eksempel bestemmer han nogle tilsendte klaner-larver som i Øieblikket myldrer omkring paa mit Bord ... jeg vil anbefale Dem at udrydde disse Gjæster fra Deres Stue, da de hverken skaaner Klæder eller Skind, Stovler eller Jagttasker.³⁵ Eller Sehested har sendt ham nogle stankelbens- og andre larver – naar det atter er bleven Tøvejr og Sneen er gaaet i sin Moder igjen, da vilde det være mig meget kjært, hvis De f.Ex. en Løverdags Eftermiddag (astronomisk talt) eller en Søndag Formiddag vilde tage mig med paa et Sygebesøg i den befængte Plantage. Efter modtagelsen af svampesygte trædele: Ja, Brændeskov er et herligt Sted – Sygdom hos Træer, men Sundhed hos Mennesker, det kan jo ikke være bedre, og jeg glæder mig til paa Fredag af nyde godt af begge. Om noget hvidt skimmel forklarer Rostrup, at det bare er lidt størknet harpiks – hvad De blandt andet let kan overbevise Dem om ved at holde en af Naalene et Par Sekunder ved et Lys – jeg mener en Flamme – eller en Kakkellovn – mener en varm – og De vil strax se, at Skimmelen smelter til en klar Terpentin-draabe. I samme brev skriver han om en harpiksudtræden, som Sehested mener skyldes stik af et eller andet lille insekt:

... desværre har jeg ikke kunnet finde noget saadant Dyr, da jeg ellers vilde have

delikateret min Drosera [soldug, insektædende moseplante] hermed, og jeg haaber ikke, at Deres ædle Frue ville have taget mig dette Barbari ilde op i Betragtning af den Fortræd, som Dyret ... har gjort paa Brændeskoven.

Men de to naturforskere kommer også ind på andre emner. Således finder Rostrup efter hjemkomsten fra en ferierejse nogle *dubiose Naturgjenstande* tilsendt fra kammerjunker Sehested og giver i svarbrevet 17. aug. 1878 en længere beskrivelse af dem – bl.a. nogle røde bær af *Cornus suecica* (hønsbær); Rostrup

Benbræk eller myrliljal/benbräcka (*Narthecium ossifragum*), ur C.A.M. Lindmans Nordens flora, 1917-1926.

tvivler stærkt på, at de er giftige, *da Færingerne finde megen Behag i at spise dem, og jeg ikke veed af, at dette Folkefærd er skabt som Pindsvine ...* I samme pakke er der et eksemplar af moseplanten benbræk (*Narthecium ossifragum*), som bønderne troede gav køerne skøre knogler (jnf. navnet). Meningerne ere dog meget delte, om hvorvidt den maa erklæres skyldig eller ej ... *At Køerne skulle dø af at spise nogle faa Planter, kan jeg paa ingen Maade tro; men jeg vil gjerne tro, at Køerne dø, hvis de skulle leve alene af denne Plante, der sikkert er meget lidt nærende.*

Tomaterne – ja, det er en gal Historie i Aar, skriver Rostrup til Sehested 22. aug. 1888.

Det er for meget forlangt, at ”pommes d’amours” [elskovsæblerne] skulle sætte Frugt ved nogle faa Graders Varme over Nulpunktet. Jeg har aldrig haft Tro paa, at ”Danmarks Have” Fyn var i Stand til at yde en regelmæssig Høst af disse Bær til Export. Derimod kunde de være meget fortræffelige at dyrke til Hjemmebrug, desformedelst at det ikke er nogen af de store Ulykker at skulle undvære dem i Husholdningen en enkelt Fimbulsummer.

Rostrups vigtigste videnskabelige arbejder fra Skårup-årene blev til ved impulser udefra – som besvarelse af prisopgaver og rapporter fra rejser, han blev opfordret til at foretage. Året efter ansættelsen i Skårup udkom hans første trykte arbejde. 1860 fulgte *Om Vegetationen i den udtørrede Lersø ved Kjøbenhavn* og en afhandling om ”Plantevandringer”, i 1864 *Lollands Vegetationsforhold*, der ikke blot er en af vore bedste lokalfloraer, men tillige den første, der også behandler arternes indvandringshistorie.

1866 blev for så vidt et skelsættende år for Rostrup, som han da udsendte sit første rent videnskabelige arbejde om en gruppe snyltesvampe.³⁶ Han var hermed kommet ind på sit rette arbejdsfelt, der mere end noget andet

skulle optage ham hele resten af livet. Hvad angår kendskabet til og midlerne imod kulturplanternes smitsomme sygdomme, ukrudt og (tildels) skadedyr, blev Rostrup banebrydende herhjemme.

Samme år udsatte universitetet en prisopgave om de i Danmark hyppigst forekommende lav-arter (Lichener). Der indkom kun to besvarelser – den ene fra Rostrup i Skårup, den anden fra cand. theol. I. S. Deichmann Branth i Skelskør. De modtog begge den udsatte pris,³⁷ og det blev besluttet, at afhandlingerne skulle samarbejdes til offentliggørelse i *Botanisk Tidsskrift* 1869, idet Deichmann Branth tog sig af teksten, og Rostrup klarede billedstoffet.

Videnskabernes Selskabs prisopgave 1871 om marktidseleens morfologi, anatomi og biologi besvaredes 1873 af Samsøe Lund og Rostrup. Begge modtog belønningen, og atter blev de to besvarelser samarbejdet til en stor afhandling. Det skete dog først, efter at Rostrup var kommet til København. Men Lund blev syg, således at afhandlingen først kunne trykkes i selskabets skrifter 1901–02.

Med *En Notits om Plantevæxten i Danmark i Broncealderen* 1877³⁸ leverede Rostrup det første beskedne bidrag til vor arkæologiske botanik. Han giver her meddelelse om meget interessante fund af hvedekorn, dele af hvedeaks og to hirsekorn i et broncekar fra Nagelsti på Østlolland, og sluttede heraf, at befolkningen dengang ikke blot dyrkede hvede, men også hirse.

Særlig ofte botaniserede Rostrup langs Vejstrup å, i hvis jungleagtige krat han fandt mange sjældne vækster. Ådalens og åskovens særprægede vegetation, der stadig er et valfartssted for botanikere, har han beskrevet i en lille, men grundig afhandling i seminariets årsberetning 1879. ”Svovlgul anemone” (*Anemone nemorosa* × *ranunculoides*), som Rostrup fandt her, spøger gang på gang i brevene til Johan Lange. *I frisk Tilstand* [er de]

saa kjendelige, at mine Elever aarlig bringer mig dem med Forespørgsel, om det er den "svoulgule Anemone", med hvilket Navn jeg har betegnet den paa Ekursionerne.³⁹ Navnet kendes endnu i Skårup.

Såvidt tid og pengepung tillod det, deltog Rostrup i Botanisk Forenings efterårs(svampe) ekskursioner. Sommerferierne blev udnyttet til vidstrakte studieture – 1868 f.eks. besøgte han Møn, Bogø, Falster, Lolland, Langeland, Ærø og Tåsinge, 1874 drog han gennem Jylland fra Kolding til Skagen og fra Mols til Vesterhavet. Den første længere rejse gik til Færøerne⁴⁰ sammen med cand. phil. C. A. Feilberg. De opholdt sig der et par sommer måneder 1867 og gjorde meget betydelige samlinger på de fleste af øerne, således at deres planteverden nu floristisk set blev ligestillet med det øvrige Danmarks.⁴¹

I april 1871 ville Sehested have Rostrup med til Addit skov i Østjylland. Rostrup gik til prof. Schurmann, der dog ikke kunne give ham ekstra ferie så nær eksamen. Turen måtte vente til sommerferien.⁴² Sommeren 1877 og 78 foretog han tre botaniske rejser til Lolland-Falster for at studere frøavl og plantesygdomme,⁴³ og på finansministeriets foranledning rejste han 20.–30. oktober 1878 i de nordsjællandske statsskove for at undersøge en svampearts ødelæggelse af nåletræerne. Rapporten herom ledsages af forslag til bekæmpelsen.⁴⁴ August 1881 studerede han sygdomme på fyrretræerne i jyske hedeplantager og gav indberetning herom til finansministeriet, og året efter var han atter i sommerferien i nogle nordsjællandske statsskove og i Sverige for at undersøge angreb af snyltesvampe.⁴⁵ I 1881 rejste han til Lolland og omliggende øer som konsulent i frøavl og plantesygdomme.⁴⁶

Sin første store anerkendelse modtog Rostrup, da det fornemme Videnskabernes Selskab den 28. april 1882 valgte ham – seminarlæreren i en sydfynsk landsby – til medlem, specielt for hans afhandlinger om sygdomme

hos skovtræer. Men rent pekuniært gav rejserne ikke Rostrup større udbytte – snarere tværtimod. Hvor alvorligt rejseudgifter må have tæret på hans beskedne gage røber et brev til botanikeren E. Warming (24. marts 1881): *Mon Du ikke vilde føle Vedkommendes Puls og sondere Terrainet, om det kan nytte mig at søge f.Ex. Carlberg-Fondet om pekuniær Hjælp for at holde en Række Foredrag om Plantesygdomme engang i dette Aar i Kjøbenhavn.*

Warming sendte ham fondets statutter, og Rostrup skriver tilbage den 3. maj, at han ikke kan tyde dem – *navnlig § IX maa løses cum grana solis [med skønsomhed] i en højere Potens, end jeg formår det. – Indenrigsministeriet? – nej Tak! Det har aldrig været saa knebent, som det er for Tiden, derom kunde jeg give nogle ret mærkelige Oplysninger.* Det havde året i forvejen bedt ham rejse til statens klitplantager og studere sygdomme hos bjergfyrrerne. Han skrev en lang indberetning til ministeriet, men hørte intet fra det i lange tider; direkte opfordret sendte, det endelig Rostrup et meget beskedent honorar.

Blandt Rostrups mange fortjenester må også nævnes, at han var pioneren på endnu et område, nemlig etnobotaniken. Medens han i 60'erne mere og mere kom ind på studiet af planterigets betydning for menneskene, blev han opmærksom på den store rolle, som væksterne spiller i skikke, overtro, folkemedicin, husflid og talemåder. Han begyndte at samle, hvad han læste herom eller hørte hos almuen, og vinteren 1869 holdt han i Svendborgs "Danske Samfund" en række foredrag om *Planteverdenens Indflydelse paa dansk Folkeliv*. Manuskriptet hertil blev siden betydeligt udvidet med trykning for øje,⁴⁷ herom fortæller han til Warming (brev 11. maj 1874):

Paa denne Begyndelse [foredragene] har jeg baseret et større Arbejde, som jeg under Titlen *Danske Plantesagn* af og til har tænkt paa at befordre udi Trykken paa en eller anden

passende Maade, enten som et selvstændigt, sammenhængende Hele eller i Brudstykker. Til andre Tider har jeg atter opgivet Sagen paa Grund af Utilfredshed med hele Arbejdet og hele Ideen. Netop paa Grund af denne Vaklen kunde jeg have Lyst til paa en Maade at raadføre mig med Publikum derom, ved at lade nogle Brudstykker se Lyset ... Maaske egnede de sig bedre for en Feuilleton end for Deres Tidsskrift. Jeg har forøvrigt endnu kun bearbejdet en del af Materialet, nemlig hvad der angaar vore Træer, Eg, Bøg o.s.v. hver for sig i Smaaartikler, ligeledes hvad der angaar Kryptogamerne, medens det øvrige endnu henligger i temmelig raa Tilstand – lejlighedsvis nedskrevne Tanker, Bidrag fra en Mængde Bekjendter, især forhenværende Elever, samlede blandt Almuen rundt om i Landet, samt Uddrag og Notater fra talrige Skrifter.

Godt en måned efter (24. juli) skriver Rostrup igen til Warming:

Efter megen Betænkelighed har jeg endelig besluttet mig til at sende Dem et Parti af mine Samlinger vedrørende *Danske Plantesagn*. Jeg har undertiden været meget nær ved at kaste hele Historien paa Ilden, medens jeg til andre Tider syntes ret godt om enkelte Afsnit. Jeg vil nu overlade til Dem at bedømme, om Indhold og Form er passende for Tidsskriftet. ... Men selvom De slet ikke finder, at Manuskriptet egner sig til Anvendelse for Tidsskriftet, vilde det være mig kjært at høre Deres Mening om disse Samlinger og om deres eventuelle Offentliggørelse paa en eller anden Maade, netop fordi jeg selv er i saa stor Tvivl om hele Sagens Værdi.

Warming og hans to medredaktører besluttede efter nogen diskussion at lade det tilsendte trykke i deres *Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben*. Fra 1875–79 offentliggjorde det de kulturhistoriske oplysninger om røn, hyld, birk, el, pil og mistelten – kun sidstnævnte med forfatternavn,

de øvrige med pseudonymet ”5–16”. I artiklen om misteltenen brugte Rostrup et Grundtvig-citat, og det gav anledning til, at Warming modtog et anonymt brev, underskrevet ”2 Abonnenter”. Warming lod det gå videre til Rostrup, der morede sig kosteligt:

... At jeg, der alle mine Dage har været en, om end ikke fanatisk, Modstander af Grundtvigianismen, bliver anset for at være en ærke grundtvigiansk Skribler, er uimodstaelig komisk. De har fuldkommen Ret, naar De betragter min Opfattelse af Grundtvigs ”Autoritet” i botaniske Spørgsmaal ikke blot halvt, men *helt* ironisk. Der er vist faa, som har havt mindre Begreb om Naturen end Grundtvig; hans Udtalelser er jo kun medtagen som et Curiosum, der dog ikke er uden en vis Genialitet. Men de ”2 Abonnenter” ynder rimeligvis i det hele ikke den Art Undersøgelser, som mine *Plantesagn*, og de har rimeligvis hverken Begreb om, at slige kulturhistoriske Sammenstillinger kunne have mangesidig Interesse, eller Kjendskab til den ikke ringe Litteratur af denne Art, som findes i Udlandet, eller Kundskab om, at mange dygtigere Naturforskere have syslet med lignende Samlinger. *Plantesagnene* have jo iøvrigt indtaget en saa underordnet Plads i Tidsskriftet, at jeg ikke kan forstaa, at de have kunnet forarge selv saadanne, som ikke kunne sympatisere med slige Samlinger eller som endog ganske misforstaa dem. Jeg begriber ikke, hvorfor de ”2 Abonnenter” ere *nodte til at tyre den Slags* – de kunde jo ganske simpelt springe saadanne Artikler over; der er saamænd Læsning nok i vore Dage. Hvem der skriver et Sprog som de ”2 Abonnenter” bør iøvrigt ikke optræde som Smagsdommere. Men nok herom ...

Rostrups etnobotaniske arbejder, som ikke hører til hans mindst interessante, omfatter foruden de ovennævnte plantesagn: Gul okseøjes navn, indvandringshistorie m.m.,⁴⁸ de blomsterløse planters folklore,⁴⁹ rosens, liljens og violens kulturhistorie.⁵⁰ Rostrups

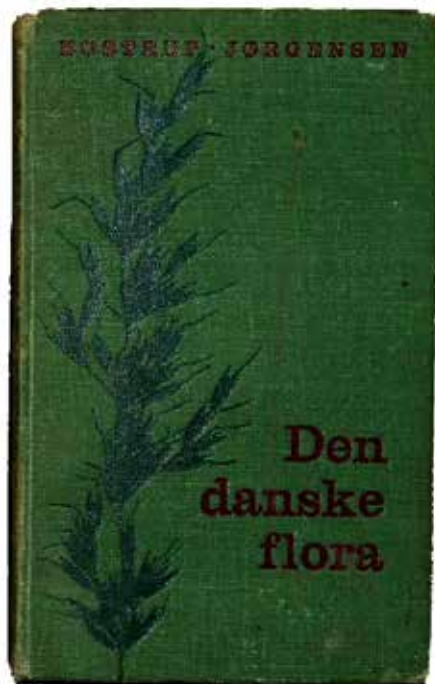
arbejde om planteverdenen i *Danmarks Natur* 1899 og om marktidseken rummer også en del etnobotanik.

I det hele taget er ingen dansk botaniker, hverken før eller siden, nået op på højde med Rostrup i litterær virksomhed. Det er virkelig helt utroligt, hvad han nåede at skrive ved siden af sit arbejde som lærer. Bibliografien til Carl Christensens *Den danske Botaniks Historie* (1924–26) registrerer ikke færre end 296 afhandlinger og bøger plus 31 utrykte manuskripter, hvoraf de 83 (+ 13 mss.) blev til under opholdet i Skårup. Reelt skrev han mange flere, idet mange af bibliografiens numre dækker en række artikler, således 91 stikordsartikler i *Landbrugs-Ordbogen* 1876–83.

Men det værktøj, som mere end noget andet gjorde navnet Rostrup kendt i vide kredse, blev dog hans fortræffelige *Vejledning i den danske Flora. En populær Anvisning til at lære*

at kjende de danske Planter. Det udkom første gang 1860, altså kun to år efter ankomsten til Skårup. Den ansatte, for tidligt bortgangne botaniker C. Vaupell havde opfordret ham til at skrive en flora, der var mere handy og populær i fremstillingen end Johan Langes digre *Haandbog* på 696 sider fra 1850–51. Og Rostrup var den rette til at løse opgaven; han havde alle forudsætninger for at skrive en i bedste forstand populær flora. Uden at bruge for mange fremmedord gav han korte og præcise beskrivelser af de enkelte arters vigtigste kendetegn, nævnedede voksesteder, udbredelse o.s.v. Førsteudgaven (VII + 248 sider) omfattede ingen af de arter, som kun forekom i en enkelt egn, samt visse for amatører vanskelige slægter som star (*Carex*), således at kun cirka halvdelen af Danmarks blomsterplanter var med. I 2. udg. (oplag) 1864 blev tilføjet et afsnit om bregner, ulvefødder og padderokker, og fra

Rostrups Den danske flora publicerades 1860, men har sedan kommit ut i många reviderade utgåvor, varav den senaste kom 1973.

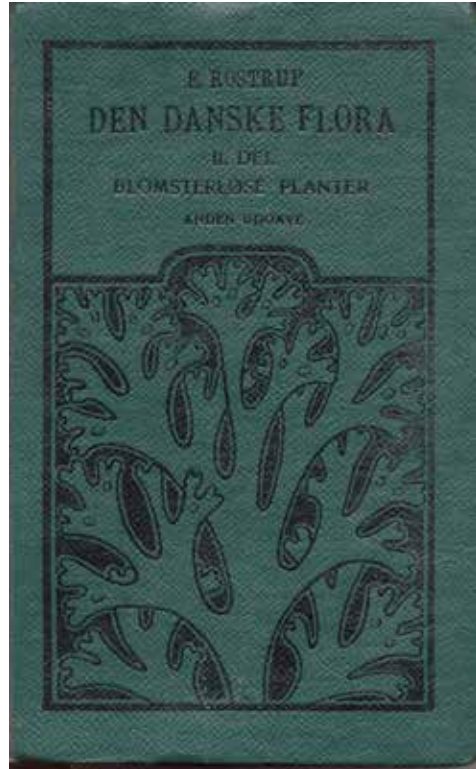

og med 4. udg. gav bogen bestemmelsesnøgler til hele den danske flora. Endelig i 1869 skrev Rostrup efter opfordring fra mange naturhistorielærere et lille tillæg *Blomsterløse Planter*. Skønt han kun medtog de mest almindelige arter og atter kun dem, der lod sig bestemme uden mikroskop, talte førsteudgaven ca. 450 arter.

De få år, som gik mellem hver ny udgave, viser, at hans flora havde stillet et ægte savn. Den nåede en efter danske forhold usædvanlig stor udbredelse, gjorde forfatterens navn kendt og skattet over det ganske land og har sikkert vundet botanikeren mange venner og dyrkere. Rostrup selv besørgede de ti første udgaver, sønnen Ove II.–14. udg. – i 100-året for udgivelsen kom 19. udgave ved C. A. Jørgensen, men med ændringer *så store og af en sådan karakter, at den nye bog næppe vil kunne bruges ved klasseundervisning sammen med de tidligere udgaver* (forordet).

Få eller ingen af vore botanikere har i den grad bidraget til at popularisere den "kedelige" botanik og til at bringe kendskabet til vore medskabninger planterne ud i den brede befolkning. "Rostrup" har fulgt utallige på deres færden i naturen, bogen er blevet slidt til laser af lægfolk og lærde – "Rostrup" er ikke bare en bog, men et begreb!

Hans inspirerende undervisning på seminariet kom som nævnt også til at betyde, at flere af eleverne dyrkede botanikeren resten af livet.³¹ Det gjaldt bl.a. den siden så berømte gæringsfysiolog Alfred Jørgensen (dimitteret 1868), Anton Andersen (dim. 1876),³² som Rostrup hjalp med manuskriptet til vor første – og eneste – etnobotaniske bog *Fra Planternes Verden* (1885), og Severin Petersen (dim. 1861). Som lærer i Slotsbjergby ved Slagelse fik Severin Petersen en dag i 1881 øje på en klynge særligt smukke svampe; den vakte hans interesse for plantegruppen, han indledte en livlig brevveksling med sin gamle lærer og fik fra ham megen vejledning og hjælp, så han i 1904

Rostrup publicerede 1869 Den Danske Flora II - blomsterløse planter. Omslaget från andra upplagan från 1925.

kunne påbegynde og syv år senere afslutte et stort værk om hatsvampene.

Lige før Rostrup forlod Skårup, kom han også i forbindelse med en ung gartnerlærling i Svendborg Jakob E. Lange. Denne blev siden lærer ved Dalum Landbrugsskole og forstander for Fyens Husmandsskole og havde to højst forskellige passioner: georgisme og paddehatte. Også Jakob E. Lange skrev og tegnede et stort værk om svampene.

Det er træffende blevet sagt om Rostrup, at han var ikke stuelærd, men naturlærd. Han ejede en sjælden færdighed i at fatte og blive fortrolig med naturens mangfoldige forhold, en intuitiv evne til straks at finde det væsentlige

ved en ting og et medfødt skarpt blik for helheden i detaljen parret med en fænomenal hukommelse og udpræget ordenssans.

Rostrup er rimeligvis den mest alsidige kender af dansk planteliv, som har levet. Han studerede gennem et langt og virksomt liv både blomstrende og blomsterløse planter, vildtvoksende og dyrkede, sunde og syge vækster – beherskede så mange felter som floristik, plantepatologi, etnobotanik, zoologi, fysik og kemi, meteorologi, matematik, tegnekunst. Men først og sidst var Rostrup en *dansk* naturforsker ... en af de meget få herhjemme, som det blev forundt at blive banebrydende på sit specielle område, nemlig plantepatologien.

Aldrig henvendte nogen sig forgæves til Rostrup med spørgsmål. Og alle svar prægedes af hans tjenstvillighed og urokkelige søgen efter sandheden. I sine værker bruger han praktisk taget intet fremmed kildestof; overalt, hvor det lod sig gøre, anstillede han som en yderst samvittighedsfuld forsker egne undersøgelser, før han greb pennen.

Når han fik udrettet så meget som lærer, som forsker og forfatter, må det tilskrives dels hans uhyre flid, en særegen støt arbejdsmetode, og dels en gennemført orden med alting. Om morgenen plejede han at notere de forskellige arbejder op, der skulle udføres dagen igennem; de enkelte punkter blev så streget ud, efterhånden som han besørgede dem.

Men til trods for en kolossal arbejdsbyrde savnede han tilsyneladende aldrig tid. Han hørte til den sjældne mennesketype, der får udrettet en forbavsende masse uden at virke fortravlet. Når undervisningen på seminariet var endt, drev han videnskabelige sysler, besvarede talrige forespørgsler, førte en stor privat korrespondance, deltog i selskabelighed, botaniserede o.s.v.

Som lærer og ikke mindst som ekskursionsleder havde Rostrup fremragende evner. Med sit helt enestående kendskab til så at sige alle naturobjekter blev han næsten aldrig eleverne

svar skyldig. Og de kunne ellers finde på at stille de særeste spørgsmål. *Vi holdt meget af Rostrup. Trods det, at han var lille af Vækst, kunde han nok sætte sig i Respekt ... vi var ikke gladere, end naar han tog os med ud paa Ekskursioner i Omegnen, f.Eks. langs Vejstrup Aa eller til Skaarupøre.*⁵³ Her følger (i uddrag) en elevs dagbogsoptegnelser fra mandag den 19. april 1880:⁵⁴

Om Eftermiddagen, da vi i første Time skulde have Rostrup, gik vi ned til Stranden paa en længere botanisk Ekskursion. Kl. 2 ½ samledes vi paa Gymnastikpladsen for en Del i Sommertøj og med Botaniserkasser. Lidt efter kom Hr. Rostrup og vi fulgtes nu ad allesammen. ... Undervejs fortalte Hr. Rostrup noget om de Planter, vi fandt, og Hansen (Skerninge) opskrev Navnene paa de Planter, vi fandt i Blomst, og paa dem, der havde halvt Løvspring. Endelig naaede vi ned til Skovmøllen, som ligger indesluttet mellem høje Banker tæt ved Stranden. Her findes mærkelig nok et Par Lyngbakker, og da de ligger godt for Solen, fandt vi her mange Planter. ... Vi fulgte nu Stranden, til vi naaede en høj Skrænt, hvor vi alle steg op. Her i nedfaldent Løv og spirende Urter nød vi saa en ringe Forfriskning af medbragt Mad. Hr. Rostrup spiste Pandekager. Derpaa fortsatte vi ad Vejen langs Stranden, idet vi stadig opdagede nye Planter. Omsider naaede vi Skaarupøre By, og her nede ved Stranden foreslog Hr. Rostrup, at vi skulle prøve, hvor højt vi kunde kaste en Sten. Larsen (Kallerup) kunde kaste næsten 200 Fod lodret op (ca. 67 m), beregnet efter Formlen $s = \frac{1}{2}gt^2$. Ved Vejen, som skulde føre os tilbage til Skaarup, mente Hr. Rostrup, at vi kunde gaa hen i Kroen og drikke et Glas Øl. Dette gjorde vi, men vi havde nær ikke faaet noget. Halve Bajere havde de ikke, og det øvrige Øl var i en Dunk. Efter denne Forfriskning gik vi atter hjemad. Paa Vejen sang vi for Hr. Rostrup, og under Muntherhed naaede vi hjem hver til sit. Klokken var da 7 ½ ...

Som skolemand, forsker og skribent var Rostrup nøgtern, kort og klar i udtryksmåden, ingen ynder af hypoteser og mange overflødig ord. Hans stemme kunne få en lidt snerrende klang og forelæsningerne undertiden virke noget tørre og tunge, men takket være deres rigdom på egne naturiagttagelser virkede de alligevel fængslende på tilhørerne. Privat var Rostrup elskværdigheden selv, jævn og ligetil, med mange venner blandt unge og gamle, herremænd som småkårsfolk. Selv da han var nået godt op i årene befandt han sig vel i ungdommens kreds, og hans nærværelse virkede aldrig trykkende på stemningen.

Af temperament var Rostrup yderst rolig og fredsommelig, og han kom sjældent i affekt. Han afskyede alle intriger og pennefejder – og dem var der ellers nok af dengang inden for dansk botanik. Vist nok kun én gang deltog han i en polemik, nemlig da der blev rejst et uberettiget angreb på Foreningen til Kulturplanternes Forbedring 1883. *Det er bedrøvelige Stridigheder, man jævnlig hører fra den kjære botaniske Forening*, skriver han til Joh. Lange (28. febr. 1882), *saa hvem der som jeg hader den Slags Fejder maa jo være glad ved at befinde sig noget afsides og dermed nogenlunde udenfor Striden*. Som vi senere skal erfare undgik Rostrup imidlertid ikke at blive genstand for intriger fra kollegers side.

I ensomme stunder og navnlig i sine unge år kunne han være temmelig melankolsk. Men stort set ejede han et lyst syn på tilværelsen og en lun humor. På folk, der kun kendte ham flygtigt, kunne han virke noget tør, mut og fämælt, men hans taler og breve krydredes gerne af munter skæmt, og selv satte han stor pris på, at andre serverede *attisk salt* for ham. *Min Livsanskuelse er og har altid været, at man maa sætte et godt Humør som det højeste i Livet; at man skal søge at være glad og tilfreds, saalænge det er muligt, og bidrage, hvad man formaar, til at udbrede sin Glæde og Tilfredshed til alle sine Medmennesker.*⁵⁵

Blandt Rostrups efterladte papirer fandt man et håndskrevet vers af ukendt oprindelse, der kunne sættes som motto for hans livsgerning:

Naar ikkun Du vandrer den lige Vej
og Din Tid med Passeren maaler,
vil Lykken Dig sikkerlig svigte ej
og Du faar al den, som du taaler.

Selvom heller ikke han blev skånet for livets modgang og sorger, var han uden tvivl en lykkelig mand, der følte en dyb glæde ved arbejdet og havde et godt helbred til de sidste år.

Rostrups virke som foredragsholder, videnskabsmand, konsulenttjenesten, studierejserne fik et stadig større omfang, og det stod efterhånden både ham og mange andre klart, at et så omfattende arbejde umuligt i længden kunne forenes med stillingen som seminarielærer (han underviste i det sidste år 27 timer ugl.) i Skårup. Rostrup måtte gang på gang søge orlov for at kunne klare sine mange tillidshverv.

Dertil kom, at gagen var yderst beskedent – i 1883 med personligt tillæg og dyrtidstillæg i alt 2.410 kroner – og at de politiske forhold ("visnepolitiken") var ugunstige for deres forbedring. Og endelig interesserede undervisningen ham heller ikke så meget mere som i de første år, da lærerne selv eksaminerede ved afgangsprøven. Loven af 25. juli 1867 (senere annulleret) "umyndiggjorde" lærerpersonalet for så vidt som den bestemte, at afgangseksamen ikke længere skulle holdes på seminarierne, men for en beskikket kommission i København, Odense og de andre store byer. Det tiltalte ikke Rostrup, at undervisningen fra nu af fik karakter af lektieterpning, og at lærerne blev udelukket fra bedømmelsen af deres egne elever.

Af brevvekslingen med botaniske fagfæller fremgår det klart, at Rostrup selv følte sin

stilling mere og mere utilfredsstillende. Over for Warming nævner han *den Krog af Tilværelsen, hvor jeg befinder mig*,⁵⁶ og han beklager ikke at kunne møde Joh. Lange i København i påsken – *mine Finantser tillod vanskelig en saadan Rejse i Øjeblikket*.⁵⁷ Det geografiske Selskab indbød ham til en ekskursion i Norge, og han havde naturligvis brændende lyst til at være med,

men desværre er Vanskelighederne for mig saa store, at jeg i høj Grad betvivler Muligheden af, at det lader sig gjøre og maa derfor henvise Det geografiske Selskab til andre ”løse og ledige” Botanikere. Bortset fra Vanskeligheder som Standsninger af paabegyndte litterære Arbejder, fra en Datters Confirmation og en Søns eventuelle Anbringelse i Herlufsholms Skole i Sommer,⁵⁸ hvilke altsammen endda lod sig overvinde, saa kommer dertil de største Vanskeligheder, nemlig Besørgelsen af mit Embede, som umuligt kan passe sig selv saa længe ...

Skulle det også lykkes at finde en vikar, måtte Rostrup selv betale ham, og han

vilde dog være nødt til, paa en eller anden Maade, at søge Hjælp til de ikke faa Bekostninger m. H. t. Eqvipering m.m., som vilde blive en nødvendig Forudsætning for Rejsen. Haaber, det vil lykkes at finde en anden dertil kvalificeret Mand, som ikke er saa bundet af sine Forretninger.⁵⁹

Engang fik Rostrup et sjældent værk til låns i 6 uger og lagde alt til side for at gennemgå og ekscerpere tekst og tegninger – *naar man i en saadan for litterære Hjælpemidler blottet Krog som Skaarup har faaet fat i et saa vanskeligt ... Værk, da maa man jo benytte Øjeblikket*.⁶⁰ Efter sommerferien 1882 kom en svensk student Johanson til Skårup for på den navnkundige

professor Fries' anbefaling at studere mykologi (svampelære) under Rostrups vejledning i seks uger. Efter afrejsen skriver Rostrup til Warming: *Han rejste for 8 Dage siden, og jeg savner ham meget i min isolerede Stilling*.⁶¹

Allerede i 1879 prøvede Rostrup at komme bort fra Skårup, idet han søgte stillingen som docent i økonomisk havebrug ved Landbohøjskolen som J. A. Dybdahls efterfølger. *Jeg er iøvrigt temmelig sikker paa ikke at faa den*, hedder det i et brev til Warming⁶² – og valget faldt da også på Lerchenborg-gartneren, havebrugs-kandidat Carl Hansen. Det vakte nogen forbavselse og misfornøjelse hos Landbohøjskolen lærerstab, der havde anset det for givet, at Rostrup fik pladsen.⁶³ En del tyder på, at visse kræfter bag kulisserne havde modvirket Rostrups placering på en lærestol i hovedstaden – den 17. januar 1880 skriver han til Warming:

[Japetus] Steenstrups Bemærkninger til Dem undrer mig ikke. Skjønt han ellers idetmindste at dømme efter mundtlige og skriftlige Ytringer, synes at paaskjønne mine Arbejder [se s. 382], saa har han aldrig villet støtte mine Bestræbelser for at erhverve mig en Stilling i Hovedstaden, men har afvist mig med Talemaader om Ulemper ved Opholdet i Hovedstaden, den langt større Behagelighed ved at bo paa Landet, om at jeg kunde udrette mere i Skaarup o.s.v. Jeg kan jo ganske vist ikke gjøre mindste Fordring paa, at Steenstrup paa nogen Maade skulde interessere sig for mig, men naar han alligevel synes at gjøre det, saa er det en egen Maade at vise sin Velvillie paa, at ønske mig hele Livet igjennem begravet i en Krog paa Landet, uden Samfund [samkvem] med andre Naturforskere, og med en ussel Gage af lidt over et Par Tusinde Kroner, uden privat Formue, en Gage, som tilmed ved fuldstændig uforståelige Beregninger i Finantsministeriet er i Aftagende i Steden for at Gager dog ellers pleje at voxer, og desværre ere Ministeriets Afgjørelser inappleable, thi Embedsmænd er jo nu afskaarne

fra at søge deres Ret ved Domstolene. Der hersker den Vilkaarlighed og Anomali i Gageringen, at en meget yngre lærer her ved Seminariet (en Seminarist som er bleven Sang- og Musiklærer) faar højere Gage end baade jeg og min Collega, cand. theol. Friis, skjønt vi, der kom samtidig hertil, har været ansatte her dobbelt så længe som den omtalte Sanglærer, som dog begyndte ganske paa samme Vilkaar som vi. Jeg nævner kun denne Sag for at De kan se, at man er daarligt stillet i pekuniær Henseende, og at man ikke er fri for Ærgrelser paa Landet.

S[teenstrup]'s Sammenligning med de unge Mennesker fra Provinserne, der sendes til Kjøbenhavn og siden opgives af Understøtterne – den ”kan jeg ikke”. Foreløbig finder jeg den en Smule krænkende.

Da jeg i sin Tid blev bekendt med Statutterne for ”Carlsberg-Fondet”, tænkte jeg unægtelig paa, at jeg maaske en Gang kunde komme i Betragtning under en eller anden af de mange Afdelinger, hvorunder Stipendier og Honorarer kunne uddeles, men efter de Erfaringer, jeg har gjort, er jeg paa gode Veje til at komme bort fra min Vildfarelse. Men – nok herom.

Med sine talrige afhandlinger og artikler om plantesygdomme (ikke mindst skovtræernes), foredrag og beredvillige svar på forespørgsler fra privatfolk, selskaber og statsinstitutioner var Rostrup efterhånden blevet en landskendt mand, og adskillige fremskridtsvenlige personer indså det urimelige i, at en så alsidig forsker skulle forblive i Skårup. Han måtte til hovedstaden for der helt at kunne ofre tid og kræfter på det område (plantepatologien), hvor han forlængst havde indlagt sig så store fortjenester.

Omkring 1880 forsøgte Landhusholdningsselskabets sekretær J. C. la Cour at få Landbohøjskolen til at oprette et nyt docentur for Rostrup, men det mislykkedes. Også Hedeselskabet nærrede i høj grad interesse

Ett aktuellt exempel på trädskjudomar är aspkottsjukan, som orsakas av en för ask (Fraxinus excelsior) skadlig svamp. Foto: Håkan Tunón.

for Rostrups undersøgelser af snyltesvampe i nåltræer. Fra 1877 havde han bragt forstpatologiske årsoversigter i Tidsskrift for Skovbrug, og 1880–83 foretog han rejser til de hjemsøgte plantager i Midt- og Vestjylland, ligesom han i Sverige sammenlignede

naturlige fyrreskoves tilstand med de danske kulturskoves.

Hedeselskabets ledende mænd, Mourier-Petersen og E. Dalgas, rettede derfor i 1882 en henvendelse til Landhusholdningsselskabet. De foreslog, at begge institutioner i fællesskab opfordrede indenrigsministeriet til at skaffe Rostrup fast ansættelse. Det var ønskeligt, ja nødvendigt, at *Seminarieleærer E. Rostrup frigøres fra sin Virksomhed ved Skaarup Seminarium, for helt og holdent at kunne hellige sin store Indsigt, sin Tid og sine Kræfter til at yde vejledende Assistance, hvor Sygdomme optræder paa en ødelæggende Maade*.⁶⁴

Uvidende om disse forhandlinger gjorde Warming i 1882 et forsøg på at komme Rostrup til hjælp. Warming havde fået et fristende tilbud om et professorat i Stockholm og foreslog nu, at Rostrup søgte stillingen efter ham som docent i botanik ved universitetet. Rostrup svarede fra Skårup (6. april 1882) bl.a.:

Skjønt jeg jo vistnok ikke vilde undgaa min Part af "Haan, Drilagtighed og Pinagtighed",⁶⁵ saa vilde jeg dog næppe have betænkt mig paa at følge Din Opfordring, med Beredvillighed gjøre Forsøget og anstrenge mig for at opnaa Stillingen – hvis Dine Forslag vare kommen en Maaned tidligere. Nu skal Du høre.

Jeg vil da sub rosa betro Dig en anden Hemmelighed, som synes at maatte komme aldeles paa Kant med Dine velvillige Planer med mig. Jeg fik nemlig for en Maaned Tid siden underhaanden Forespørgsler samtidig fra Landhusholdningsselskabet og Hedeselskabet, om jeg havde noget imod en af de tvende Selskabers Bestyrelse fattet Plan, hvorom der foreløbig var konfereret med [konseilspræsident og finansminister] Estrup, der var velvillig stemt for Sagen. De to Selskaber vilde nemlig indgaa med en officiel Henvendelse til Regjeringen for at formaa Staten til at give mig en fast Ansættelse, saa at jeg kunde flytte til Kjøbenhavn og "helt og holdent hellige

mig til Studiet af Snyltesvampe og deres Angreb paa Landbrugs-, Forst- og Havekulturer", samt tillige, hvad Estrup tilføjede, holde Forelæsninger over Plantesygdomme. En af Aarsagerne til de tvende Selskabers Idé er vistnok, at det er dem bekjendt at jeg i Aarenes Løb faar en betydelig Mængde Forespørgsler fra Land-, Skov- og Havebrugere om Sygdomme hos alle Slags Kulturplanter, ledsagede af selve de indpakkede Patienter, hvilke gratis Konsuleringer optage en betydelig Del af min Fritid ... Desværre beror jo Afgjørelsen ikke alene paa de nævnte Selskaber og paa Regjeringen, men kræver Rigsdagens Samtykke, hvad der under de nuværende ulykkelige politiske Forhold er uberegneligt. Det er for mig meget uheldigt, at to hver for sig saa fristende Forslag komme saa at sige samtidig; det gaar jo ikke an at lade det ene falde for at gribe efter det andet – det vilde let gaa som det gik Katten med Rotten og Musen. Planen med at skaffe mig en fast Stilling som en Slags Stats-Mykolog – noget helt nyt! – tiltaler mig naturligvis i højeste Grad, og en saadan Virksomhed vilde jo fuldstændig kongruere med mine Evner og Tilbøjeligheder.

Men de negative kræfter fortsatte i baggrunden, og Rostrups brev til Warming et par måneder senere (10. juni) vidner herom: *Sagen staar nu klar for mig. Jeg agter ikke at gjøre et eneste Skridt m. H. t. Din tidligere Tanke om, at faa mig til Afløser. Jeg har i den sidste Tid været i megen Tvivl om hvad jeg skulde gøre ... nu falder Tvivlen bort af sig selv ...*

Og han tilføjer bittert:

... jeg [kan] jo ikke fragaa, at adskillige Enkeltheder blandt Dine Meddelelser har i ikke ringe Grad ærgret mig og bragt mig uventede Ydmygelser. Efter baade mundtlige og skriftlige Ytringer til mig, i Løbet af flere Aar, fra saa godt som alle fremtrædende Botanikere hos os, havde jeg Grund til at tro, at der ikke vilde rejse sig nogen Opposition

mod mit Kandidatur, undtagen maaske fra en ganske enkelt side. Men det lader jo nu til, at hele Skaren er imod ...

Saa længe jeg har holdt mig rolig herovre i min Krog og ikke været i Vejen, saa er jo alt gaaet fortræffeligt – de absentibus nil visi bene [den fraværende er ikke velset] – og jeg har aldrig hørt andet end Beklagelser over, at jeg skulde tilbringe mit Liv saa afsides fra den videnskabelige Verden; aber nun!

Jeg har nu i Sinde at sætte alle Sejl til for at opnaa at ”komme paa Finantsloven”, foreløbig haabende, at jeg i denne Retning ikke vil finde saa megen Modstand eller saa mange Rivaler. Min gode Ven og Velgjører Kammerherre Berner-Schilden-Holsten [Holstenschus] har lovet at tale min Sag hos sin Svoger Estrup og til [indenrigsministeren Erik] Skeel, naar han om kort Tid kommer til Kjøbenhavn ...

Sagen var kommet i skred, men endnu langt fra vundet. Der gik måned efter måned uden nogen afgørelse. Efteråret 1882 drog Rostrup på den ovennævnte studierejse til Sverige, og straks efter hjemkomsten først i oktober ledte han i finanslovsforslaget forgæves efter dette punkt. Skuffet og modløs skriver han til Warming den 15. oktober:

Jeg kan ikke finde Spor i Finantslovsforslaget af, at man har villet havt nogen Ulejlighed af mig. Det gaar formodentlig med disse Udsigter ligesom med alle de andre Planer, man har havt med mig – Taagebilleder, som for dunste, uden at nogen veed, hvor de blive af! Næste Uge, 22.–28. Oktober, agter jeg at tilbringe i Kjøbenhavn, og skal da, haaber jeg, faa Rede paa Sagen – hvis der er nogen.

Og endnu fem måneder senere: *Finantsloven er jo endnu ikke engang naaet til 3die Behandling i Folketinget, saa at jeg fremdeles svæver i Uvished om min fremtidige Existens.*

Men så lysnede det. Rostrup modtog i Skårup et meget fornemt dokument fra indenrigsministeriet, dateret 21. april, hvori det bl.a. hed, at rigsdagen under behandlingen af finansloven for 1882/83 ville drøfte en tillægsbevilling til docentlønningerne ved Landbohøjskolen med 2.400 kroner, således at der kunne ansættes en docent i plantepatologi. Ministeriet spurgte, om Rostrup var villig til at modtage denne ansættelse.

Kort efter modtagelsen skrev han til Joh. Lange, at han under alle omstændigheder ville tage mod tilbudet, men at han jo ikke kunne leve af de 2.400 kroner, hvorfor han ville rejse til København og i ministeriet gøre opmærksom derpå. Her fik han et vink om, at de vanskelige politiske forhold gjorde det nødvendigt at gennemføre ”Lex Rostrup” i to tempi. Og på finansloven 1883/84 blev der tilstået ham et honorar på 2.000 kr. for virksomheden som konsulent i plantesygdomme.⁶⁶ Rostrups samlede indtægt nåede da op på højeste professorgage.

1. august 1883 forelå hans officielle udnævnelse som docent i plantepatologi,⁶⁷ fra 1. april 1884 tillige som Danmarks første statskonsulent. I disse stillinger virkede Rostrup til død, fra 1902 med titel af professor.

Således sluttede opholdet i Skårup, kort før han kunne have fejret 25 års jubilæum som lærer ved seminariet.⁶⁸ Familien forlod Bakkehuset den 8. oktober 1883 efter at have gjort nogle og tyve afskedsvisitter. I seminariets årsberetning for 1882–83 skrev forstanderen, prof. Schurmann:

Nu ved Undervisnings-Aarets Slutning [have vi] med Beklagelse at meddele et Lærerskifte som nær forestaaende, idet Lærer Rostrup har af Indenrigs-Ministeriet modtaget Ansættelse som Docent i Plante-Pathologi ved den kongl. Veterinær- og Landbo-Højskole ved Kjøbenhavn fra 1ste August d. A. at regne.

Efter at have rost Rostrup for *den anerkjendte Dygtighed og Troskab*, hvormed han løste opgaven at føre lovbestemmelserne fra 1857 ud i livet, fortsætter forstanderen:

Men skjønt Hr. Rostrup hidtilværende Stilling ikke ligefrem har været til Hinder for, at han paa forskjellig Maade har kunnet lade Frugterne af sit Arbejde komme ogsaa det Almene til Gode – gennem Skrifter, særlig paa Botanikens Omraade, ved offentlige Undersøgelser, iværksatte efter Regjeringens Opfordring, ved virksom Deltagelse i forskjellige Foreninger med videnskabelige eller praktiske Formaal –, saa tør man dog fra et almindeligt Synspunkt kun ønske baade ham selv og hans Videnskab til Lykke med, at der har aabnet sig for ham en Stilling, der ganske anderledes vil yde Tid og Lejlighed baade til Studier og til omfattende og frugtbar Virke, end de herværende, altid noget snevre og bundne Forhold have kunnet tilstede. Men Seminariet har fuld Grund til at ledsage ham ved hans Bortgang herfra med en oprigtig Tak for henvend fem og tyve Aars trofast Virksomhed i dets Tjeneste.⁶⁹

Medens Rostrup som sædvanlig var på rejse, dog nu for alvor i embeds medfør, drog fru Rostrup og datteren til København og fandt langt om længe en lejlighed i et villakvarter: Forhaabningsholms Allé 7. Her boede familien siden. Rostrup havde, i en alder af 52 år, omsider opnået den stilling, der helt svarede til hans evner. Og for anden gang faldt det i hans lod at føre et nyt fag frem ved en skole.

Rostrup virkede i endnu 24 år, men da det i nogen grad falder uden for denne artikels rammer, skal jeg indskrænke mig til kun at nævne det væsentligste, og hvad der kan have lokalhistorisk interesse.

Den konsulenttjeneste, han havde startet i Skårup, blev nu sat i system. I tidsrummet 1884–1905 besvarede han ikke færre end 4 345 skriftlige forespørgsler eller cirka to hundrede

årligt. Alligevel fik han tid til at skrive en lang række videnskabelige afhandlinger, så godt som alle om mykologiske emner. Efter Skårup-tiden beskæftigede han sig ikke mere med blomsterplanterne bortset fra de nye udgaver af flora'en. Til en kendt menneskelæge bemærkede Rostrup med et lunt blik bag lorgnetterne: *Ser De, hele forskellen mellem Dem og jeg er jo kun, at Deres patienter kommer og tår plads i venteværelset, mens mine patienter bli'r sendt mig med posten!*⁷⁰

Fra 1860 og til sin død havde Rostrup samlet svampe, for det meste i ferierne og ofte bistået af hustru og børn. I alle disse år førte han nøje dagbog over nye fund og iagttagelser. Han efterlod et noget nær komplet herbarium med ikke færre end ca. 30 000 svampe (ikke egentlige paddehatte, gær- og slimsvampe), som nu findes på Botanisk Museum.⁷¹ Sønnen Ove fulgte i faderens fodspor og blev en af vore fineste svampekendere. Med sit noget bohêmeagtige naturel var han imidlertid lidet produktiv.⁷²

Rostrup blev al den hæder til del, som et menneske kan forlange: Formand for Botanisk Forening 1884 til sin død, æresdoktor 1894, medlem af Videnskabselskabet i Kristiania, æresmedlem af Gartnerforeningen og Det kgl. Haveselskab – dekoreret med dannebrogordenens ridderkors og sølvkors, med kommandørkorset af den norske St. Olavsorden, ridderkorset af den svenske Vasaorden m.v.

Skønt han utvivlsomt var glad ved at få nye og bedre studievilkår, giver han i ingen af sine breve udtryk for, at han så tilbage på Skårup-tiden med gru. 16. febr. 1885 takker han i et brev Hannibal Sehested for det Bevis, eg af Deres Udtalelser faar paa, at jeg ikke er glemt i min gamle Kreds. Jeg savner ganske vist den kjære Kreds og ikke mindst Brændskov, hvortil jeg i de senere Aar gjorde saa jævnlige Valfarter, altid blev modtaget med overordentlig Gjæstfrihed, og hvor jeg altid befandt mig saa ganske særdeles vel.

Emil Rostrup, fotograferet någon gång runt 1890. © Den Store Danske

Aaret efter rykker Sehested energisk for svar og inviterer ham samtidig til sankthansfest på Broholm. Rostrup svarer:

Jeg maa være i Besiddelse af en usædvanlig tyk Hjerne-kiste, siden der ikke er brændt Hul paa samme ved Hjælp af den Masse gløende Kul, som De har samlet paa mit syndige Hoved. Ja, den 23. Juni har jeg ganske vist hjemstøgt Dem adskillige Gange og er blevet lyst hjem med St. Hans-Blus paa Bankerne mellem Brændeskov og Skaarup.

Rostrup besøgte Fyn mange gange. 1885 opholdt han sig et par dage hos prof. Schurmann og besøgte forskellige venner på Fyn, bl.a. Gl. Klingstrup, Tangegaard, Broholm, brygger Schiøtz i Odense. November 1889 hilste han på Schurmann under gennemrejse. Efteråret 1887 og 1889, pinsen 1890 og juli 1891 atter paa Tangegaard; ved Klingstrup gravede han nogle "svovlgule anemoner" op og tog dem med til Sehested – *jeg antager dog ikke,*

at det bliver sidste Gang, jeg hjem søger de gamle kjendte Steder paa Fyn, hvis jeg da lever længe nok dertil. Juli 1889 et par dages ophold på Wedellsborg, en dag i Fåborg og med familien et par ugers ferie på Fanø. Pinsen 1891 hos fætteren skovrider Lymann, Glorup, og til sølvbryllup sammesteds november 91, hvor han traf mange gamle bekendte fra egnen. September 1899 på Broholm. Medio juli 1900 ankom han med kone og datter til Carlseje på Langeland, men blev der angrebet af en heftig zona ("helvedesild") på det halve af hovedet og måtte holde sengen i seks uger, før han kunne rejse hjem.

August 1905 var Rostrup for sidste gang på sin lollandske fødegård. Februar 1906 døde hans hustru, hvorefter huset blev styret af datteren Asta. Mod slutningen var Rostrup svagelig, men kunne dog stadig passe sit arbejde. Omkring nytår 1907 blev han imidlertid pludselig stærkt angrebet af influenza, dengang en ofte livsfarlig sygdom. Og den 16. januar døde Emil Rostrup, knapt 76 år gammel – ved et mærkeligt sammentræf i samme tidlige morgentime som Botanisk Haves overgartner Th. Friedrichsen. Så godt som alle dagblade og tidsskrifter bragte nekrologer ved vor navnkundige forskers bortgang.

Halvtredie år efter (29. sept. 1909) afsløredes i Landbohøjskolens have en broncebuste af Rostrup, og der blev sunget en sang skrevet af fynboen lærer Anton Andersen, Rostrups elev. På soklen står FORSKEREN – LÆREREN – VENNEN.

Skaarup Seminarium vil altid betragte det som en Ære at kunne berette, at den bekendte Videnskabsmand en Tid lang har været Lærer her ved Seminariet, skrev J. Klingemann 1903.⁷³ Men kun få skårupianere forbinder i dag noget med navnet Rostrup. Derfor burde der blandt seminarieparkens monumenter for hæderkronede lærere også rejses et synligt minde om denne mand, som gennem et kvart sekel ofrede sine ungdoms- og manddomsår på at

dygtiggøre fire og tyve kuld nye lærere fra Skårup.⁷⁴

KILDER OG TILFØJELSER

- 1 Ikke Stensgaard nord for Nakskov, som anført af Christensen, Carl, 1924–26, *Den danske Botaniks Historie* I, København, s. 696.
- 2 *Personallhistorisk Tidsskr.* IV, 1883, s. 72f.; adskillige i R.s slægt forblev ugift eller efterlod ingen børn. Om R.s slægt og tilknytning til Lolland: Møller, F. H., 1962, i *Lolland-Falsters historiske Samfund*, s. 295–330.
- 3 Om R. som ornitolog: *Dansk ornitolog. Tidsskr.* 5, 1911, s. 134–47.
- 4 Da. R. afgik som formand, sygnede foreningen hen, indtil Eug. Warming overtog posten i 1862.
- 5 Senere publiceret som ”Lollands Vegetationsforhold”, 1864, *Videnskabelige Meddelelser fra Dansk Naturhistorisk Forening*, s. 37–119.
- 6 Beskrivelse af ”Gallemosen” på Lolland, i *Videnskabelige* [note 5], 1858, s. 121–126.
- 7 *Skaarup Seminariums Aarsberetning*, 1855/56, s. 18.
- 8 Seminariets brevprotokol 1858, nr. 123, 125, 130. Den 29/9 kom endnu en ansøgning. R. blev anbefalet til stillingen af bl.a. Japetus Steenstrup.
- 9 Skrivelse fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet 30/9 1858.
- 10 Brev til Betty Kielsen, Nakskov, 8/11 1858.
- 11 Brevprotokollen 1858, nr. 133.
- 12 Dec. 1880 forværredes Friis’ hypokondri i den grad, at han ved juletid måtte søge læge og indlagdes på Oringe i et halvt år.
- 13 *Skaarup Sem.s Elevforenings Aarskr.*, 1923/24, s. 13.
- 14 Brev til Betty Kielsen 24/7 1859.
- 15 Seminariets brevprotokol 1859, nr. 14, 41.
- 16 Brev til Joh. Lange 9/3 1865.
- 17 Bakkehuset er nu helt sammenbygget med Husholdningsskolen og har fast tag, men ellers er der udvendig ikke sket større ændringer siden da.
- 18 Brev til broderen på Stensgård 13/6 1875.
- 19 Mundtl. medd. af fhv. pedel C. F. Hansen, Skårup 1961.
- 20 *Elevfor.s Aarskrift*, 1940/41, s. 53.
- 21 Fire breve til familien om rejsens sørgmuntre strabadser er optrykt i *Jyllands-Posten*, 10/2 1963.
- 22 Brev til Betty Kielsen 19/11 1858, 25/11 1859.
- 23 F. 16/11 1842, cand. jur., kammerherre, hofjærgermester (1883), medl. af landstinget, konseilspræsident og udenrigsmin. 1900–01.
- 24 Opbevares nu af dyrlæge C. C. Matthiessen, Ullerslev; de botaniske optegnelser menes gået tabt ved en skolebrand.
- 25 *Tidsskr. for Landøkonomi*, 1907, s. 153ff.
- 26 R. har givet et rids af foreningens historie i *Om Landbrugets Kulturplanter* 11, 1894, s. 105–15.
- 27 Trykt i *Svendborg Amtstid.*, 29/5 1877, ref. i selskabets årsberetn. for 1877, s. 38–44.
- 28 Optrykt i selskabets årsberetn. for 1881, 1882, s. 40–47.
- 29 *Ugeskr. for Landmænd* II, 1881, s. 32.
- 30 Manuskript i Botanisk Centralbibliotek.
- 31 *Hospitals-Tidende* II, 1877, 4, s. 193–97.
- 32 Ms. i Bot. Centralbibl.
- 33 Beslutningen om at tilplante Sundet med tagrør blev truffet i byrådets møde 10/1 1883, jnf. næste note.
- 34 Blomberg, Aage Fasmer, 1956 [1750–1914], *Faaborg By's Historie* II, Faaborg, s. 365ff., jnf. 257ff.
- 35 Breve til Hannibal Sehested 17/7 1876, 14/2 1877, 16/2 1880, 29/4 1882.
- 36 *Botanisk Tidsskr.* I, 1866, s. 199–224.
- 37 Som fast ansat i statens tjeneste kunne R. imidlertid ikke modtage guldmedaljen.
- 38 *Aarboeg for nordisk Oldkyndighed og Historie*, 1877, s. 77–82.
- 39 Brev til Joh. Lange 8/5 1868.

- 40 Botanisk Forening ydede et tilskud på 30 rd. (brev til Joh. Lange 16/10 1867).
- 41 Udbyttet bearbejdede R. til en afhandling om Færøernes flora i *Botanisk Tidsskr.* 4, 1870, s. 5–109.
- 42 Ms. i Botan. Centralbibl. *Addit Skov. En botanisk Skitse* 1871, 4°.
- 43 Beretning herom til Foreningen for indenlandsk Frøavl, i: *Om Landbrugets Kulturplanter*, beretn. 1876–78, s. 19–32.
- 44 Trykt som ms. Kbh. 1879, 8°, 15 s.
- 45 Indberetningen til finansmin. trykt som ms. Kbh. 1883, 4°, 8 s.
- 46 Beretning i *Om Landbrugets Kulturplanter* 2, 1881, s. 58–66. – Vegetationen på de små øer Smørstakken og Vresen øst for Fyn er af R. beskrevet i Meddelelser fra den bot. For. i København 1890, 139f.
- 47 Ms. i Landbohøjskolens bibliotek.
- 48 *Landmands-Blade*, 1873, s. 446–48.
- 49 *Seminariets Aarsberetn.*, 1874/75, s. 3–23.
- 50 Oprindelig skrevet til *Dansk Folkekalender*, der ikke udkom, hvorefter manuskripterne i lidt ændret form blev optaget i *Illustr. Tid.*, 1876, s. 410f., 414–16.
- 51 Omtrent samtidig med at R. kom til Skårup, kom den bedste kender af vor mosflora Thomas Jensen til Ranum Seminarium og lokalfloresten Hans Mortensen til Jonstrup Seminarium.
- 52 Lærer i Havrehed, gift 12/11 1880 i Skårup.
- 53 En seminarists erindringer fra 1878–81, i: *Elevefor. s Aarsskr.*, 1938–39, s. 28.
- 54 *Elevefor. s Aarsskr.*, 1938–39, s. 31f.
- 55 Brev til Betty Kielsen 26/11 1858.
- 56 Brev 9/7 1873.
- 57 Brev 4/4 1874.
- 58 Blev optaget i 2. klasse 1/7 1877.
- 59 Brev til Joh. Lange 24/1 1877.
- 60 Brev til do. 7/3 1870.
- 61 Mellem den svenske student og R.s datter opstod et kærlighedsforhold, som endte tragisk. Han druknede kort efter i Sverige under et redningsforsøg – Asta R. forblev ugift til sin død.
- 62 Dat. 15/8 1879.
- 63 Det Classenske Fideikommiss havde på forhånd tilsikret R. ekstra 1000 kr. i løn som sekretær i frøavlforeningen.
- 64 Kølpin Ravn, F., 1908, i *Den kgl. Veterinær og Landbohøjskole 1858–1908*, s. 445f.
- 65 Åbenbart et citat af W.s brev; W. blev netop da udsat for stærk kritik fra botanikere i hovedstaden.
- 66 *Rigsdagstid.*, 1883/84, tillæg A, s. 43.
- 67 R.s afskedsansøgning blev sendt fra seminariet til direktion og ministerium allerede 16/5 1883.
- 68 R. afløstes af lærer Christen Krogsgaard fra den kommunale betalingskole i Hobro. Krogsgaard overtog alle R.s undervisningsfag.
- 69 *Skårup Sem. i Undervisningsåret*, 1882/83, s. 7f.
- 70 Garboe, Axel, 1954, i *Fyens Stiftstid. s kronik*, 1/7 1954.
- 71 Efter R.s død blev hele herbariet samt hans store samling på Landbohøjskolen gennemgået af botanikeren og apotekeren Jens Lind; resultatet blev i 1913 et på engelsk udgivet værk om 3 300 danske svampe med oplysning om udbredelse og illustrationer af Ove R.
- 72 Mag. scient (bot.) 1890, 1891–1902 bestyrer af Dansk Frøkontrol, derefter uden fast ansættelse. Gift med zoologen Sofie R. (speciale: planteavlens skadedyr).
- 73 *Skårup Seminarium*, 1803–1903, s. 56.
- 74 En ny vej i Skårups østlige del er 1964 opkaldt efter Emil Rostrup.

Oplysninger til nærværende arbejde er hentet på Landsarkivet i Odense og fra Familiearkivet på Brøholm (nu Rigsarkivet) samt biografier i bl.a. *Botanisk Tidsskrift* 1908, *Landbohøjskolens festskrift* 1908, *Højskolebladet* 1901, *Dansk biogr. Leksikon*. Flere hundrede breve til Warming var desværre bortkommet på Botanisk Centralbibliotek. R.s sønnedatter, fru departementchef, rigsdagsstenograf E. Wilcke

~: 700 :~

VAGN J. BRØNDEGAARD

samt d'herrer dr. phil. Axel Garboe, rektor
G. Schmidt-Nielsen og gymnastikinspektør
Peder M. Trap bringes en hjertelig tak for
hjælp ved manuskriptets udarbejdelse.